
Budsjett-innst. S. nr. 7

(2007-2008)

Budsjettinnstilling til Stortinget
fra forsvarskomiteen

St.prp. nr. 1 (2007-2008)

**Innstilling fra forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet
for 2008, kapitler under Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8)**

INNHold

1.	Innledning	5
2.	Oversikt over budsjettkapitlene i rammeområde 8	5
2.1	Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8	5
2.2	Kort omtale av forslaget til forsvarsbudsjett for 2008	7
2.2.1	Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk	7
2.3	Hovedmål og prioriteringer	8
2.3.1	Hovedmål	8
2.3.2	Oppfølging av langtidsplanen 2005-2008	8
2.3.3	Prioriteringer i 2008	9
2.3.4	Forsvarets oppgaver og prioriteringer av disse	11
2.3.5	Felles stridskrefter	14
2.4	Økonomiske rammer	16
2.5	Rapport for virksomheten 2006	16
2.6	Komiteens merknader	16
3.	Omtale av informasjonssaker og særlige tema	19
3.1	Informasjonssaker	19
3.1.1	Årlig gratis besøksreiser - endringer	19
3.1.2	Lønnsprosjektet	19
3.1.3	Iverksetting av handlingsplan for holdninger, etikk og ledelse	19
3.1.4	Første år med innkalling til frivillig sesjon for kvinner	19
3.1.5	Disponeringsplikt til internasjonale operasjoner	19
3.1.6	Styrking av veteranenes rettigheter	20
3.1.7	Utredning av helserisiko ved arbeid ved Forsvarets radarer	20
3.1.8	European Defence Agency	20
3.1.9	Lokalisering av nye enhetshelikoptre for Kystvakten	20
3.1.10	Avtale mellom Forsvaret og Avinor	20
3.1.11	Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur	20
3.1.12	LOS-programmet i Forsvaret	21
3.1.13	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget	21
3.2	Særlig tema	21
3.2.1	Sektorovergrepene miljøvernpolitikk	21
3.2.2	Oppfølging av likestillingsloven § 1A i Forsvaret	22
3.3	Komiteens merknader	23
4.	Merknader til de enkelte kapitler	23
	De enkelte kapitler	23
5.	Forslag fra mindretall	31
6.	Komiteens tilråding	32
	Vedlegg	37

Budsjett-innst. S. nr. 7

(2007-2008)

Budsjettinnstilling til Stortinget fra forsvarskomiteen

St.prp. nr. 1 (2007-2008)

Innstilling fra forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2008, kapitler under Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8)

Til Stortinget

1. INNLEDNING

Komiteen fremmer i denne innstillingen forslag om bevilgninger på statsbudsjettet for 2008 under de kapitler som ble fordelt til komiteen på rammeområde 8 (Forsvar) ved Stortingets vedtak 27. november 2007.

2. OVERSIKT OVER BUDSJETTKAPITLENE I RAMMEOMRÅDE 8

2.1 Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8

Kap.	Post	Formål	St.prp. nr. 1
Utgifter i hele kroner			
<i>Stortinget og underliggende institusjoner</i>			
42		Forsvarets ombudsmannsnemnd	4 800 000
	1	Driftsutgifter	4 800 000
<i>Justis- og politidepartementet</i>			
451		Samfunnssikkerhet og beredskap	512 383 000
	1	Driftsutgifter	505 344 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 339 000
	70	Overføringer til private	4 700 000
<i>Forsvarsdepartementet</i>			
1700		Forsvarsdepartementet	333 386 000
	1	Driftsutgifter	319 113 000
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	14 273 000
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	989 000 000
	24	Driftsresultat	-511 000 000
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 500 000 000
1716		Forsvarets forskningsinstitutt	150 191 000
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	150 191 000
1719		Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet	610 796 000
	1	Driftsutgifter	360 594 000
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet	18 000 000
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	57 202 000
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>	175 000 000

Kap.	Post	Formål	St.prp. nr. 1
1720		Felles ledelse og kommandoapparat	1 834 280 000
	1	Driftsutgifter	1 620 280 000
	50	Overføringer Statens Pensjonskasse, <i>kan overføres</i>	208 000 000
	70	Renter låneordningen, <i>kan overføres</i>	6 000 000
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet	103 900 000
	1	Driftsutgifter	103 900 000
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	2 174 458 000
	1	Driftsutgifter	2 174 458 000
1731		Hæren	3 967 421 000
	1	Driftsutgifter	3 967 421 000
1732		Sjøforsvaret	2 846 940 000
	1	Driftsutgifter	2 846 940 000
1733		Luftforsvaret	3 406 254 000
	1	Driftsutgifter	3 406 254 000
1734		Heimevernet	1 082 867 000
	1	Driftsutgifter	1 082 867 000
1735		Etterretningstjenesten	834 347 000
	21	Spesielle driftsutgifter	834 347 000
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon	2 500 807 000
	1	Driftsutgifter	2 500 807 000
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	8 854 548 000
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760 post 45</i>	881 255 000
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	10 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 693 293 000
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	260 000 000
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760 post 44</i>	10 000 000
1790		Kystvakten	842 563 000
	1	Driftsutgifter	842 563 000
1791		Redningshelikoptertjenesten	31 835 000
	1	Driftsutgifter	31 835 000
1792		Norske styrker i utlandet	732 090 000
	1	Driftsutgifter	732 090 000
1795		Kulturelle og allmenntilgittige formål	244 489 000
	1	Driftsutgifter	223 589 000
	60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	19 500 000
	72	Overføringer til andre	1 400 000
		Sum utgifter rammeområde 8	32 057 355 000

Inntekter i hele kroner

Inntekter under departementene

3451		Samfunnssikkerhet og beredskap	136 228 000
	1	Gebyrer	109 977 000
	3	Diverse inntekter	26 251 000
4700		Forsvarsdepartementet	200 000
	1	Diverse inntekter	200 000
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	152 000 000
	47	Salg av eiendom	152 000 000
4720		Felles ledelse og kommandoapparat	2 418 000
	1	Driftsinntekter	2 216 000
	70	Renter låneordning	202 000
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet	2 700 000
	1	Driftsinntekter	2 700 000

Kap.	Post	Formål	St.prp. nr. 1
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben	39 677 000
	1	Driftsinntekter	39 677 000
4731		Hæren	3 465 000
	1	Driftsinntekter	3 465 000
4732		Sjøforsvaret	23 140 000
	1	Driftsinntekter	23 140 000
4733		Luftforsvaret	58 180 000
	1	Driftsinntekter	58 180 000
4734		Heimevernet	1 796 000
	1	Driftsinntekter	1 796 000
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon	225 244 000
	1	Driftsinntekter	225 244 000
4760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	273 230 000
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsinntekter	273 230 000
4790		Kystvakten	375 000
	1	Driftsinntekter	375 000
4792		Norske styrker i utlandet	10 124 000
	1	Driftsinntekter	10 124 000
4795		Kulturelle og allmennyttige formål	2 316 000
	1	Driftsinntekter	2 316 000
4799		Militære bøter	500 000
	86	Militære bøter	500 000
		Sum inntekter rammeområde 8	931 593 000
		Netto rammeområde 8	31 125 762 000

2.2 Kort omtale av forslaget til forsvarsbudsjett for 2008

2.2.1 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk

Norge står overfor en rekke regionale og globale utfordringer. I et globalisert verdenssamfunn er sikkerhetspolitikk mindre knyttet til geografi og geografiske avstander enn noen gang tidligere. De største sikkerhetspolitiske utfordringer Norge står overfor, har sitt utspring i forhold som strekker seg ut over landegrensene.

De største regionale utfordringene er knyttet til de store norske havområdene i nord. I all hovedsak er dette utfordringer av ikke-militær natur og knyttet til utnyttelsen av naturressursene i området. Samtidig er området fortsatt av stor militærstrategisk betydning, og dette kan føre til utfordringer av sikkerhetspolitisk art. En fortsatt stabil utvikling i nord, basert på en konsekvent og forutsigbar norsk politikk i området, samt et konstruktivt samarbeid både med Russland og våre allierte og partnerland, er sentrale mål for Regjeringen. Forsvaret er gjennom sin evne til overvåkning, suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse, et av Regjeringens viktigste redskap for å forfølge dette målet.

Russland har de siste årene hatt en meget kraftig økonomisk vekst pga. store overskudd fra eksport av olje og gass, og landet fremstår nå som en sterk og selvbevisst stormakt i internasjonal politikk. Det russiske forsvaret er vesentlig styrket. På samme tid er Russlands interne utvikling mot et fungerende demokrati preget

av motstridende tendenser og av økt maktsentralisering. Det knytter seg stor spenning til presidentvalget i 2008. Norges forhold til Russland på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området har de siste årene hatt en positiv utvikling, og dagens Russland medfører behov for å utdype samarbeidet også på forsvarsområdet.

De globale utfordringene vi står overfor knytter seg særlig til internasjonal terrorisme, statssammenbrudd, spredningen av masseødeleggelsesvåpen og langtrekkende missiler, men også interetniske, interreligiøse og regionale konflikter. I tillegg kommer en økende tendens til at enkelte stater igjen hevder nasjonale interesser på en måte som skaper konfliktpotensial av mer symmetrisk karakter. Internasjonale organisasjoner som FN, NATO, EU og Den afrikanske union (AU) blir derfor stadig viktigere for å hindre og håndtere alvorlige kriser og væpnede konflikter som truer internasjonal fred og sikkerhet. På samme tid har Kina, India og Russland vokst frem som stadig tyngre aktører i internasjonal politikk. Kinas posisjon som økonomisk, politisk og militær maktfaktor i Asia og globalt, er raskt økende. De siste årene har Kina også tatt en mer aktiv rolle i internasjonal politikk bl.a. ved sin deltagelse i FN-operasjoner i Afrika.

Regjeringens mål er en FN-ledet verdensorden. FN's rolle som overordnet global aktør skal styrkes, og NATO skal fortsatt være garantist for kollektiv sikkerhet og det sentrale forum for transatlantisk dialog og samarbeid. Samtidig arbeider Regjeringen aktivt for at

EU styrker sin rolle på det sikkerhets- og forsvarspolitiske plan i harmoni med NATO.

Som en sentral del av vårt arbeid for å styrke FN og NATO er det viktig for Regjeringen at Norge bidrar aktivt til å styrke begge organisasjoners evne til krisehåndtering, gjennom en helhetlig og integrert tilnærming.

Norsk deltagelse i flernasjonale militære operasjoner i utlandet styrker internasjonal og dermed også norsk sikkerhet, demonstrerer Norges solidaritet med det internasjonale samfunn og bidrar til å oppfylle de forpliktelser vi har påtatt oss som medlem av FN og NATO. Det er en forutsetning for vår deltagelse i utenlandsoperasjoner at de er forankret i et klart og utvetydig FN-mandat eller annet anerkjent folkerettslig grunnlag, slik som selvforsvar eller invitasjon fra et lands lovlige myndigheter. I 2008 tar Regjeringen sikte på å videreføre Norges internasjonale engasjement, med særlig fokus på innsatsen i Afghanistan, og samtidig styrke vår FN-innsats. Norge og Sverige har tilbudt en felles ingeniøravdeling til FN-/AU-operasjonen i Darfur-provinsen i Sudan.

Det nordiske sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet er omfattende, og prioriteres høyt både på politisk og fagmilitært nivå. Norge vil delta i den svensklede EU-innsatsstyrken som er på beredskap i 2008 og planlegges i 2011. Samarbeidet med de nordiske land knyttet til sikkerhetssektorreform er godt og har bidratt til å omstille og bygge opp en selvstendig forsvarssektor i de baltiske land. Den norske og den svenske forsvarssjefen har fremlagt en mulighetsstudie for et felles norsk-svensk samarbeid om frembringelse av militære kapasiteter. De to forsvarssjefenes forslag vil bli videre vurdert i tilknytning til arbeidet med langtidsproposisjonen for perioden 2009-2012.

Gjennom Nordsjøstrategien samarbeider Norge tett med Danmark, Nederland, Storbritannia og Tyskland. Samtidig søker vi deltagelse i EU-samarbeidet innenfor sikkerhets- og forsvarspolitikken. Det viktigste for Norge i denne sammenheng er at dette samarbeidet utvikler seg koordinert med, og mest mulig komplementært til NATO.

I kapittel 2 til St.prp. nr. 1 (2007-2008) gir Regjeringen en detaljert og utfyllende redegjørelse for sikkerhetspolitiske utfordringer og utviklingstrekk, samt norske hovedprioriteringer.

2.3 Hovedmål og prioriteringer

2.3.1 Hovedmål

Regjeringen viderefører omleggingen av Forsvaret som regjeringen Stoltenberg I igangsatte ved fremleggelsen av St.prp. nr. 45 (2000-2001) "Omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005". Regjeringen legger vekt på å videreutvikle et moderne, fleksibelt og bærekraftig norsk forsvar, som kan bidra til å ivareta Norges sikkerhet, interesser og verdier. Innst. S. nr. 234 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003-2004) "Den videre modernisering av Forsvaret i perioden 2005-2008" (gjeldende langtidsplan), beskriver forsvarspolitikken i perioden 2005-2008. Regjeringen følger opp arbeidet

med å gjennomføre vedtatt langtidsplan for Forsvaret med utgangspunkt i Regjeringens politiske plattform og de forsvarspolitiske hovedprioriteringer som det er bred politisk enighet om. 2008 representerer det siste året i inneværende planperiode.

Regjeringen legger til grunn, i tråd med Soria Moria-erklæringen, at nordområdene er Norges viktigste strategiske satsingsområde, og vil fortsatt innrette Forsvaret mot å håndheve suverenitet og sikre stabilitet i nord, inkludert våre havområder. Beredskap langs kysten søkes fortsatt prioritert høyt, likeså er Forsvarets bistand til miljøovervåking og maritimt redningsarbeid prioriterte oppgaver.

I samsvar med Soria Moria-erklæringen prioriterer Regjeringen også for 2008 å videreføre omstillingen ved å kanalisere mest mulig ressurser mot operativ drift og modernisering av styrkestrukturen gjennom materiellinvesteringer. I tillegg vil Regjeringen, innenfor rammen av omstillingen, prioritere virksomheten slik at Forsvarets oppgaver løses best mulig. Dette vil samlet sett også gi det beste utgangspunktet for Forsvarets utvikling i kommende langtidsperiode 2009-2012.

2.3.2 Oppfølging av langtidsplanen 2005-2008

Moderniseringsprosessen fortsetter i 2008 med vekt på i størst mulig grad å realisere målene fastsatt i langtidsplanen for perioden 2005-2008, jf. Innst. S. nr. 234 (2003-2004) og St.prp. nr. 42 (2003-2004). De organisatoriske hovedtrekkene skissert i langtidsplanen er på plass, innfasing av nytt materiell pågår og interne prosesser forbedres og effektiviseres. Hæren gjennomfører betydelig personelloppbygging, mens Sjøforsvaret, herunder Kystvakten, er i ferd med å innfase nye og moderne kapasiteter. Luftforsvaret er blitt betydelig modernisert gjennom de senere år. Heimevernet har gjennomført vesentlige deler av kvalitetsreformen, og Etterretningstjenesten og andre fellestjenester er blitt vesentlig styrket. Planlagte nye NH-90-helikoptre, nye transportfly og oppgraderte maritime overvåkningsfly er under anskaffelse. Samlet sett innebærer dette en omfattende fornyelse av Forsvaret som har bedret evnen til å gjennomføre politisk pålagte oppgaver.

Norske bidrag til NATOs fredsoperasjoner på vegne av FN i Afghanistan opprettholdes på et høyt nivå, og det planlegges for å iverksette et vesentlig økt bidrag til FNs fredsbevarende virksomhet i Afrika. Det legges til rette for at vesentlig flere kvinner kan velge å tjenestegjøre i Forsvaret, og de økonomiske godtgjørelsene for de vernepliktige som gjennomfører førstegangstjenesten, er økt hvert år i langtidsperioden. Det iverksettes omfattende tiltak for ytterligere å bedre grunnlaget for en god og forsvarlig økonomistyring.

Det legges i budsjettforslaget til grunn at den omfattende omstillingen av logistikk- og støttevirksomheten som er vedtatt for perioden 2005-2008, i betydelig grad er gjennomført ved utgangen av 2008. Anslagsvis 85 pst. (2,2 mrd. kroner) av de 2,6 mrd. kroner som Forsvarsdepartementet har lagt til grunn skal frigjøres innenfor årlig drift, forventes realisert innen utgangen av 2008. Av dette står Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) for den klart største andelen. Innenfor FLO er

det lagt til grunn i budsjettet at 90 pst. av det krav som er satt med hensyn til frigjøring av ressurser, vil være nådd ved utgangen av 2008. Dette innebærer at ca. 840 mill. kroner er frigjort innenfor FLO eksklusiv regionale støttefunksjoner. Dersom man også tar med det som er lagt til grunn skal være frigjort innenfor regionale støttefunksjoner (349 mill. kroner av totalt 406 mill. kroner), forventes hele 1,2 mrd. kroner av de nevnte 2,2 mrd. kroner å komme fra disse to områdene. I tillegg er det også frigjort betydelig med eiendom, bygg og anlegg (EBA) innenfor de samme to områdene.

Målet om reduksjoner i Forsvarsbyggs husleie- og renholdspriser, samt kostnadsreduksjoner innenfor prosjektledelse og administrasjon av bygge- og eiendomsprosjekter, anses å ville bli nådd i samsvar med de krav som er satt. Også innenfor områder som utgjør utdanning, kompetanse og skoler, samt generelle kutt i reiser, kurs og representasjon, er det frigjort betydelige midler i samsvar med de krav som er satt.

Det vil fortsatt være områder og økonomisk-administrative delmål der det gjenstår betydelige utfordringer sett i forhold til gjeldende langtidspan. Bl.a. gjelder dette årsverksmålet, der budsjettforslaget for 2008 innebærer at antall årsverk overstiger målet, nedfelt i St.prp. nr. 42 (2003-2004), på maksimalt rundt 15 000 i Forsvaret ved utgangen av 2008. Videre er det innenfor øverste ledelse vurdert at kun en begrenset andel av de forutsatte besparelser vil være realisert. Effekten av en videreutvikling av øverste ledelse er da ikke tatt hensyn til. Når det gjelder reduksjon i antallet utenlandsstillinger, forventes i underkant av 20 pst. realisert, slik at det her gjenstår ca. 160 mill. kroner ved utgangen av 2008. Innenfor FLO og regionale støttefunksjoner legges det til grunn at det også vil gjenstå ca. 160 mill. kroner. Videre legger budsjettforslaget for 2008 til grunn at det samlet for perioden vil være investert for om lag 4 mrd. kroner mindre i nytt materiell enn det som var planlagt for 2005-2008. Forsvarets bruk av EBA ved utgangen av 2008 vil trolig også være noe høyere enn det som var forutsatt.

Den finansielle utviklingen, driftsutviklingen og noe forsinket omstilling øker Forsvarets mer langsiktige utfordringer. Dette gjelder fremfor alt behovet for å sikre og ytterligere styrke balansen mellom oppgaver, struktur og ressurstilgang, ved at det også skapes en mest mulig forutsigbar ramme for den videre utvikling av Forsvaret. Sentrale materiellsystemer faller for levetiden i perioden frem mot 2020. Dette vil medføre behov for betydelige investeringer og dermed vanskelige prioriteringer. Samtidig blir Forsvaret stilt overfor økte krav og utfordringer knyttet til summen av de oppgaver som skal løses hjemme og ute. Dette øker presset på aktivitet og ressurser.

Det er viktig å sikre en langsiktig balanse mellom Forsvarets operative virksomhet, struktur og bevilgninger. Dette understreker behovet for fortsatt omstilling i Forsvaret. Arbeidet med å modernisere og tilpasse Forsvaret til nye og endrede rammebetingelser må videreføres ut over inneværende planperiode, der ytterligere omstillingsvedtak vil måtte iverksettes, for å

kunne opprettholde et bærekraftig og relevant forsvar også på lengre sikt. Disse utfordringene står sentralt i arbeidet med den kommende langtidspanen for Forsvaret.

Som et ledd i grunnlagsarbeidet for kommende langtidspan gjennomfører forsvarssjefen sin Forsvarsstudie 07. Regjeringen har oppnevnt et bredt sammensatt og rådgivende forsvarspolitisk utvalg. Anbefalingene fra disse parallelle prosessene, som vil foreligge høsten 2007, vil være viktige innspill til Regjeringens arbeid med kommende langtidspan. Regjeringens konkrete prioriteringer og anbefalinger for den videre utviklingen av Forsvaret etter 2008, forutsettes fremmet for Stortinget sen vinteren 2008 gjennom fremleggelsen av forslag til langtidspan for perioden 2009-2012.

2.3.3 *Prioriteringer i 2008*

Regjeringens forslag til forsvarsbudsjett for 2008 viderefører et høyt finansielt nivå. Dette vil gjøre det mulig å følge opp den pågående forsvarsomstillingen med betydelig kraft, og de fleste mål som er satt for inneværende langtidspan, vil bli nådd. Forsvarets operative evne vil bli ytterligere forbedret, ved at de fleste styrke kategorier vil holde et fortsatt høyt øvings- og treningsnivå, eller delta i operasjoner hjemme eller ute. Dessuten vil en lang rekke avdelinger tilføres nytt moderne materiell. Særlig Hæren vil bli tilført betydelig økte driftsmidler. Effektiviseringen av logistikk- og støttevirksomheten og vridningen av ressurser mot materiellfornyelse og operativ drift videreføres. Satsingsområdene i Soria Moria-erklæringen vil bli fulgt videre opp, spesielt når det gjelder tilstedeværelse og aktivitet i nordområdene, men også når det gjelder norsk militær deltagelse i internasjonale operasjoner. Målet om forbedret evne til å vedlikeholde bidrag til internasjonal krisehåndtering over tid, skal følges opp med høy prioritet. I sum anser Regjeringen at dette vil danne et solid utgangspunkt for nødvendige omstillings- og moderniseringstiltak også i langtidspanen 2009-2012.

Forslaget til budsjett for 2008 ligger samlet sett reelt 0,6 pst. under saldert budsjett for 2007. Sammenlignet med de finansielle forutsetninger som langtidspanen 2005-2008 legger til grunn, ligger budsjettet for 2008 3,2 pst. under det planlagte årlige gjennomsnittsnivået for perioden. For perioden sett som helhet, innebærer dette en samlet tildeling på rundt 98 pst. av det som ble lagt til grunn i gjeldende langtidspan. Historisk sett gir dette en langt bedre finansiell oppfyllelse enn i tidligere langtidspaner, i hvert fall etter den kalde krigens slutt. En viktig forskjell fra tidligere perioder er imidlertid at Forsvarets handlingsrom for å håndtere årlige budsjettendringer er betydelig redusert gjennom de senere års nedskalering av Forsvarets struktur og fredstidsorganisasjon.

Budsjettforslaget for 2008 fordeler seg med 22 067 mill. kroner til drift og 9 473 mill. kroner til investeringer. Regjeringen har ut fra en helhetlig vurdering kommet frem til at denne fordelingen mellom drift og investering er den som best ivaretar hensynet til både fortsatt strukturell fornyelse og operative leveranser,

og som dermed også gir det beste utgangspunktet for de kommende år.

Investeringsbudsjettet, eksklusive NATO-investeringer, styrkes totalt sett med 1,7 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2007 - med særlig prioritet til eiendoms- og byggeinvesteringer (EBA) for å sikre tilstrekkelig fremdrift i den videre moderniseringen av Forsvaret. Budsjettet for materiellinvesteringer reduseres med 3,7 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2007 og er 1,9 mrd. kroner under det 2008-nivå som er lagt til grunn for gjeldende langtidsplan. Akkumulert underdekning for materiellinvesteringer i langtidsperioden vil utgjøre om lag 4 mrd. kroner, hvilket i betydelig grad medfører forsinkelser i videreutvikling og fornyelse av forsvarsstrukturen. Forslaget til samlet driftsbudsjett for forsvarssektoren for 2008 ligger over 300 mill. kroner høyere enn det som er lagt til grunn i langtidsplanen. Pga. for høyt driftsnivå tidligere i perioden ligger samlet tildeling til drift i langtidsperioden på om lag 1,2 mrd. kroner over det planlagte nivået.

Forsvaret vil med det foreslåtte budsjett reelt opprettholde et driftsnivå på om lag 2007-nivå ved at det i 2008 gjennomføres effektiviseringer og innsparinger som gir et noe lavere kostnadsnivå enn i 2007. Sett i lys av driftssituasjonen har det vært vurdert å foreta ytterligere økt tildeling på drift utover det nivået som nå er lagt for 2008, ved å omprioritere mer fra investering. Imidlertid ville dette både øke etterslepet på materiellinvesteringssiden i inneværende periode og også øke utfordringene i neste langtidsperiode, da Forsvarets investeringsbehov vil være meget stort også i årene som kommer. Både Hæren og Luftforsvaret står foran en omfattende fornyelse av sitt materiell. I forhold til planlagt utvikling for 2005-2008 er det materiellinvesteringer som i det vesentligste er blitt nedprioritert. Regjeringen har i valget mellom på kort sikt å prioritere økt driftstildeling eller fortsatt strukturell fornyelse, lagt spesiell vekt på å opprettholde nivået på investeringer for å videreføre Forsvarets modernisering.

Etter anbefaling fra forsvarssjefen vil øvelsene Cold Response 2008 og Gemini ikke bli gjennomført i 2008. En årsak til at Cold Response ikke gjennomføres er bl.a. at Forsvarsdepartementet og forsvarssjefen prioriterer gjennomføringen av Økonomiprojektet i LOS-programmet i Forsvaret. I tillegg vil Forsvarsdepartementet og forsvarssjefen, pga. kostnadsutviklingen forbundet med disse øvelsene, se nærmere på syklusen for større øvelser. Selv om øvelsene ikke gjennomføres, vil forsvarsgrenene tilføres øvingsmidler som til en viss grad kompenseres for bortfall av øvelsene. Vertslandsstøtten til utenlandske avdelinger som kommer på trening i Norge, gjennomføres som planlagt.

Hærens budsjett prioriteres også i 2008 og får en betydelig reell styrking sammenlignet med saldert budsjett for 2007. Det har vært en betydelig økning av personell i Hæren siden regjeringen Stoltenberg II tiltrådte. Økningen siden begynnelsen av 2006 vil utgjøre over 40 pst. ved utgangen av 2007. Hæren skal i 2008 som et minimum videreføre nivået på antall årsverk som det legges opp til ved utgangen av 2007, noe som

vil gi Hæren i gjennomsnitt flere årsverk i 2008 enn i 2007. Dette innebærer likevel at målene for den planlagte oppbyggingen av Hæren først kan nås tidlig i neste langtidsperiode. Aktiviteten i nordområdene har fortsatt prioritet.

Kravet om at Hæren ved avsluttet langtidsperiode skal være i stand til å stille et bidrag til operasjoner i utlandet med et bataljonsstørrelsesengasjement i en 3-5 års periode ligger fast. Hæren vil også i 2008 være største nasjonale bidragsyter til flernasjonale operasjoner, med hovedvekt på International Security Assistance Force (ISAF) i Afghanistan.

Sjøforsvarets budsjett videreføres på omtrent samme nivå i 2008 som i 2007. Innfasing av de nye fregattene av FN-klassen og Skjold-klasse missiltorpedobåter vil bli prioritert, samtidig som øvrige systemer videreføres. Innfasingen av de nye fartøyene medfører en midlertidig lavere seilingsaktivitet inntil disse fartøyene er operative. Seilingsaktivitet i nordområdene skal gis prioritet. Innfasingen av de maritime helikoptrene er forsinket, og første leveranse er planlagt til 2009. Dette medfører at Lynx fortsatt må driftes.

Luftforsvarets budsjett får en liten reell reduksjon i bevilgningen sammenlignet med saldert budsjett for 2007. Da de fleste avdelinger i Forsvaret også i 2008 vil nyte økonomisk fordel av effektivisering innenfor Forsvarsbygg og Forsvarets logistikkorganisasjon, vil imidlertid også Luftforsvarets budsjett bli reelt styrket. Prioritet gis til maritim luftovervåking og kampfly, med spesiell vekt på nordområdene. I 2008 forventes at ett nytt transportfly av typen C-130 J er overlevert.

Heimevernets budsjett videreføres med en liten økning sammenlignet med saldert budsjett for 2007. I Heimevernet er de organisatoriske tiltakene knyttet til kvalitetsreformen på plass. Øving av innsatsstyrken gis prioritet, men det vil være nødvendig å tilpasse trenings- og øvingsnivået innenfor forsterknings- og oppfølgingsstyrkene. Dette medfører at det ønskede treningsnivået ikke fullt ut vil være gjennomført ved utgangen av 2008. Imidlertid legges det stor vekt på å fortsette den materiellmessige fornyelse innenfor Heimevernet også i 2008.

Kystvaktens budsjett videreføres på samme nivå som saldert budsjett 2007. Kystvaktens struktur er under modernisering gjennom en planmessig utskifting av eldre fartøyer. I tråd med Regjeringens nordområdesatsing skal aktivitet prioriteres til nord.

Bevilgningene til støttefunksjoner under budsjettkapitlet for fellesinstitusjoner og -utgifter under Fellesstaben prioriteres og øker derfor betydelig sammenlignet med saldert budsjett for 2007. Dette gjelder eksempelvis behov knyttet til Forsvarets sanitet bl.a. for bedre å kunne støtte operasjoner i utlandet og unngå for store belastninger på personellet.

Foreslått ramme på budsjettkapitlet for å dekke merutgifter knyttet til norske styrker i utlandet tillater videreføring av Norges langsiktige bidrag også i 2008. Regjeringen legger vekt på å videreføre vår betydelige deltagelse i pågående internasjonale fredsoperasjoner med stor vekt på Afghanistan. ISAF vil være et hovedsatsingsområde for norske styrkebidrag også i 2008.

Regjeringen legger samtidig vekt på å sikre handlefrihet og fleksibilitet for hurtig å kunne håndtere endrede rammebetingelser og stille relevante styrkebidrag til eventuelle nye operasjoner. Regjeringen vil, i tråd med Soria Moria-erklæringen, aktivt støtte FN's fredsoperasjoner i 2008, og særlig øke fokus på Afrika og Sudan. Norge og Sverige har tilbudt en felles ingeniøravdeling til FN-/AU-operasjonen i Darfur, og vil komme tilbake med utgiftsbehov og inndekning dersom forutsetningene for et slikt bidrag blir ivaretatt. Bidrag til FN's observatørmisjoner videreføres på dagens nivå. Det samme gjør bidraget til Multinational Force of Observers (MFO) i Sinai. Bidrag til Kosovo Force (KFOR) i Kosovo og NATOs nærvær i Sarajevo i Bosnia videreføres i 2008, mens bidrag til EUs operasjon Althea i Bosnia termineres. Bidraget til Operation Active Endeavour (OAE) planlegges redusert i 2008.

Den videre utviklingen og tilpasningen av Forsvarets logistikkorganisasjon både når det gjelder effektiv logistikkunderstøttelse og frigjøring av ressurser videreføres i 2008. Imidlertid tilsier den totale driftssituasjon et noe redusert behov for logistikkunderstøttelse og derav også mindre leveranser fra FLO. Like fullt blir det en stram driftssituasjon i FLO. Prioritet skal gis til materiellinvesteringer, innføringen av LOS-programmet i Forsvaret og forbedret materiellforvaltning. Innføring av LOS-programmets styringssystem for økonomi, personell og logistikk (Økonomiprojektet) i 2008 vil være et betydelig tiltak for å legge til rette for økonomistyringen i Forsvaret. Det skal foretas utrangering av eiendom, bygg og anlegg, samt en betydelig utrangering av overflødig materiell.

Investeringsaktiviteten opprettholdes for å sikre tilstrekkelig fremdrift i den nødvendige moderniseringen av Forsvaret. Materiellinvesteringsevne vil i 2008 vil i hovedsak være rettet inn mot de investeringsbeslutninger som omfattes av gjeldende langtidsplan. Hoveddelen av investeringsmidlene i 2008 vil gå med til å videreføre prosjekter der leveransene allerede er påbegynt. Fregattprosjektet vil fortsatt være Forsvarets største enkeltinvestering i 2008. Andre hovedsatsinger i 2008 vil være Skjold-klasse missiltorpedobåter, nye sjømålsmissiler, pansrede kjøretøykapasiteter til Hæren, enhetshelikoptre og oppgradering av F-16 kampfly. I tillegg vil anskaffelse av nye transportfly medføre vesentlige utbetalinger i 2008.

Bevilgningen til eiendom, bygg og anlegg vil i 2008 i hovedsak bli benyttet til å gjennomføre prioriterte prosjekter knyttet til oppbygging av Hæren og innføring av nye kapasiteter, til effektivisering av virksomheten, til tiltak som er knyttet til å oppfylle krav i lover og forskrifter og til gjenanskaffelse av eiendom, bygg og anlegg som har nådd sin tekniske levealder. I tillegg skal bevilgningen benyttes til å gjennomføre eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter som det er behov for som følge av anskaffelse av nytt materiell og for tilrettelegging for flere kvinner til Forsvaret.

2.3.4 Forsvarets oppgaver og prioriteringer av disse

Forsvarets oppgaver omfatter både nasjonale og fler-nasjonale oppgaver. De fleste av Forsvarets kapasiteter

skal kunne brukes både alene og sammen med andre, både hjemme og ute. Det skal derfor tilstrebes at det ikke er noe skille mellom personell og kapasiteter for hhv. nasjonale og flernasjonale oppdrag og oppgaver.

Det er etablert to sett med oppgaver. Ett sett som skal være dimensjonerende for styrkestrukturen, og ett sett som ikke skal være dimensjonerende, men som skal løses i den grad det er mulig innenfor gitte budsjettammer og med de kapasiteter som er etablert for å løse de dimensjonerende oppgavene.

2.3.4.1 OPPGAVER SOM ER DIMENSJONERENDE FOR UTFORMINGEN AV FORSVARETS STRUKTUR

a. Å sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag gjennom tidsmessig overvåkning og etterretning

Oppgaven omfatter å fremskaffe beslutningsgrunnlag på nasjonalt nivå for politisk og militær ledelse, ved hjelp av Etterretningstjenesten, Luftforsvarets maritime overvåkningsfly og kontroll- og varslingstjeneste, Kystradarkjeden og Kystvakten. Spesialstyrkene bidrar etter nærmere ordre. Taktisk etterretning og overvåkning fra alle enheter aggregeres og settes sammen til et løpende situasjonsbilde, som også benyttes som nasjonalt beslutningsgrunnlag.

Kapasitet til maritim overvåkning og innhenting vil bli noe redusert i 2008 fordi den pågående oppgradering av P-3 Orion gir mindre tilgjengelighet på maritime overvåkningsfly. Bl.a. for å sikre fortsatt overvåkning av nordområdene på minst samme nivå i 2008 som i 2007, vil de maritime overvåkningsflyene ikke delta i Operation Active Endeavour (OAE) i 2008. Kystvakten må i tillegg tilpasse sin aktivitet og sitt seilingsmønster til de nye fartøyene som settes i drift.

b. Å håndheve norsk suverenitet

Forsvaret skal bidra til å sikre norsk suverenitet og bevare nasjonal integritet og ha evne til å reagere mot krenkelser over hele territoriet. Håndtering av større eller vedvarende krenkelser faller under oppgaven episode- og krisehåndtering.

Virksomheten i 2008. For å håndheve norsk suverenitet må Forsvaret ha evne til å forebygge krenkelser, oppdage krenkelser tidlig og reagere på disse på en troverdig måte. Dette krever tilstedeværelse av Forsvarets strukturelementer til lands, til sjøs og i luften. Det vil bli lagt vekt på å opprettholde jagerflyberedskap, og å videreføre kontroll med fremmede militære fartøy og fly, samt med ikke-militære fartøyers anløp og ferdseil i norsk territorialfarvann. Suverenitetshevdelse skal ha prioritet, med vekt på nordområdene. Dette skal gi en høyere operativ aktivitet i nordområdene, enn utenfor kysten av Sør-Norge. Suverenitetshevdelse på land er også en liten, men prioritert oppgave, som primært løses av Grensevakten.

c. Å ivareta norsk myndighetsutøvelse på avgrensede områder

Forsvaret skal ivareta myndighetsutøvelse knyttet til beskyttelse av norske avgrensede suverene rettigheter og håndhevelse av norsk lov på de områder Forsvaret er tildelt slik myndighet. Forsvarets myndighetsutøvelse er knyttet til oppsyns- og kontrollvirksomhet på

vegne av andre offentlige etater, og utøves i fredstid primært av kyst- og grensevakt. Myndighetsutøvelse retter seg i prinsippet mot private rettssubjekter og er basert på internrettslig lovgrunnlag.

Virksomheten i 2008. Forsvaret utøver i stor grad slik myndighet på vegne av, eller i nært samråd med, andre offentlige etater. Utfordringen mot norsk regime i havområdene er klart størst i Fiskevernsonen, men også ressursforvaltningen i internasjonalt farvann i våre nærområder er under press, bl.a. ved ulovlig, uregistrert og urapportert (UUU)-fiske. Forsvarsdepartementet legger i 2008 vekt på å opprettholde evne til adekvat og forutsigbar reaksjon på overtredelser i norsk jurisdiksjonsområde. Kystvakten vil være myndighetenes viktigste kontroll- og håndhevelsesmyndighet i havområder under norsk jurisdiksjon. Grensevaktens aktivitetsnivå vil tilfredsstillende bl.a. Schengen-kravene.

d. Å forebygge og håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser i Norge og norske områder

Forsvaret skal bidra til å håndtere nasjonale sikkerhetspolitiske episoder og kriser (herunder terrorangrep), som i sin helhet ledes av norske politiske myndigheter, og som ikke er av et slikt omfang at Regjeringen vil søke å involvere alliansen.

Virksomheten i 2008. For å forebygge at kriser oppstår i vårt nærområde vil Forsvarsdepartementet legge vekt på evne til tydelig og forutsigbar handlemåte, for at hendelser ikke utvikler seg til episoder eller kriser. Dersom en hendelse likevel skulle utvikle seg til en episode eller en krise, legger Regjeringen vekt på å ha egnede midler for krisehåndtering til disposisjon på kort varsel, herunder et utvalg av militære styrker.

Hæren opprettholder beredskap for krisehåndtering knyttet til Brigade Nord. Det samme gjør Heimevernet, men grunnet noe mindre trening av forsterknings- og oppfølgingsstyrken enn ønskelig, vil utholdenheten svekkes. Heimevernets kvalitetsreform vil således ikke nås fullt ut i 2008.

De første fregattene vil bli tilgjengelige for begrensede operasjoner i 2008, etter en omfattende utrustnings- og oppøvningsperiode, men vil mangle sjømålsmissil og helikopter. Tilgjengelige Orion maritime overvåkningsfly prioriteres til å løse oppgaver i nordområdene. Kampfly vil opprettholde omtrent samme antall flytimer som i 2007.

e. Å bidra til kollektivt forsvar av Norge og øvrige deler av NATO mot trusler, anslag og angrep, inkludert bruk av masseødeleggelsesvåpen

Forsvaret skal, sammen med våre allierte, kunne møte trusler, anslag og angrep på Norge og øvrige NATO-nasjoner. Dette omfatter konvensjonelle angrep, angrep med masseødeleggelsesvåpen, samt andre typer angrep som skaper eller truer med å skape så omfattende skade at det er aktuelt for NATO å iverksette kollektive tiltak.

Virksomheten i 2008. Forsvarets operative struktur har sin opprinnelige begrunnelse i denne oppgaven. Enkelte strukturelementer, som f.eks. Kystvakten og

redningshelikoptre, er primært opprettet for å løse andre oppgaver, men også disse skal kunne bidra til oppgaven dersom Norge eller våre allierte skulle bli angrepet. Forsvarets hovedaktivitet relatert til oppgaven kollektivt forsvar består derfor i å etablere vedtatt struktur med tilstrekkelig operativ evne. Disse kapasitetene skal også kunne inngå i alliansen iht. de forpliktelser Norge har påtatt seg. Grensevakt og vakt av Kongehuset videreføres på 2007-nivå, likeledes luftmilitær beredskap med kampfly (F-16).

Fra norsk side prioriteres deltagelse i NATOs reaksjonsstyrke (NATO Response Force - NRF). NRF er et av alliansens viktigste og mest fleksible verktøy for rask krisehåndtering, både i og utenfor NATO-området. NRFs oppgaver omfatter også mulig støtte ifm. humanitære katastrofer, der NATO kan gi verdifulle bidrag. Norge melder inn bidrag til alle NRF-kontingenter, og beredskap til NRF opprettholdes i 2008 i samsvar med gjeldende styrkeinnmelding.

Bidrag til NATOs stående minerydderstyrke prioriteres til annet halvår hvor styrken inngår i NRF. Norge deltar også aktivt i utviklingen av NATOs fellesprosjekt for luftbåren bakkeovervåkning, Alliance Ground Surveillance (AGS). AGS er en høyt prioritert kapasitet i NATO, og skal utvikles til en NATO-eiet og -operert styrke.

f. Å bidra til flernasjonalt krisehåndtering, herunder flernasjonale fredsoperasjoner

Forsvaret skal kunne bidra med militære kapasiteter også i krisehåndteringsoperasjoner utenfor rammen av artikkel 5 i Atlanterhavspakten. Dette gjelder bl.a. alle typer fredsoperasjoner, fra preventiv stabilisering til fredsoppretting. Krisehåndteringen skal i all hovedsak foregå sammen med andre, primært i en FN- eller NATO-ramme. Regjeringen tilstreber nasjonalt og internasjonalt en best mulig samordning av politisk, militær, humanitær og utviklingsmessig innsats.

Virksomheten i 2008. Regjeringen legger vekt på å videreføre vår betydelige deltakelse i pågående internasjonale fredsoperasjoner med stor vekt på Afghanistan. Regjeringen vil, i tråd med Soria Moria-erklæringen, aktivt støtte FN's fredsoperasjoner i 2008, og særlig øke fokus på Afrika og Sudan. Det planlegges med å videreføre norsk deltagelse i FN-operasjonen UNMIS i Sør-Sudan i 2008. Øvrige bidrag til FN's operasjoner videreføres på dagens nivå. Det samme gjør bidraget til Multinational Force of Observers (MFO) i Sinai.

NATO Response Force (NRF) og NATOs stående maritime styrker kan også nyttes til krisehåndtering utenfor rammen av Atlanterhavspaktens artikkel 5.

Norge deltar militært i EUs forsvarssamarbeid, bl.a. ved å stille bidrag til Nordic Battle Group (NBG), som er en militær reaksjonsstyrke under EUs konsept for innsatsstyrker (EU Battle Group - EUBG). Det norske bidraget er i hovedsak bidrag til sanitetsavdelinger, transportledelse og stabsoffiserer. Bidrag til NBG settes på beredskap første halvår 2008 som forpliktet overfor Sverige.

Bidrag til KFOR i Kosovo og NATOs nærvær i Sarajevo i Bosnia videreføres i 2008, mens bidrag til EUs operasjon Althea i Bosnia termineres.

Bidraget til Operation Active Endeavour (OAE) planlegges redusert. De siste årene har Norge bidratt med et maritimt overvåkningsfly og en ubåt, hver i 3-4 måneder i året. I 2008 planlegges det med bidrag av en ubåt i en tilsvarende lang periode.

2.3.4.2 OPPGAVER SOM IKKE ER DIMENSJONERENDE FOR FORSVARETS STRUKTUR

De oppgaver som her er nevnt er oppgaver som innbefatter:

- Å bidra med militær støtte til diplomati og til å forhindre spredning av masseødeleggelsesvåpen
- Å bidra til øvrig ivaretagelse av samfunnsikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver.

2.3.4.3 ØVRIGE ASPEKTER VED UTFØRELSE AV FORSVARETS OPPGAVER

Forsvaret vil få redusert tilgjengelighet på enkelte operative kapasiteter i oppgaveløsningen i 2008. Dette skyldes flere forhold. Det pågår omfattende vedlikehold/fornyelse av viktige våpensystemer og plattformen i Sjøforsvaret og Luftforsvaret. Det vil også være nødvendig å foreta aktivitetsmessige justeringer pga. en vedvarende høy belastning på deler av personellet.

Innenfor ressurser avsatt til øving og trening vektlegges øving og trening av styrkebidrag til internasjonale operasjoner, spesielt når det gjelder mobilitet, interoperabilitet og styrkebeskyttelse, herunder trusler som representeres ved improviserte eksplosiver. For Norge gjelder dette spesielt våre bidrag til pågående operasjoner, reaksjonsstyrker, bidrag til NATO Response Force (NRF), bidrag til FN og Nordic Battle Group. I dette ligger også tilrettelegging for eventuelt fremtidig samarbeid med partnernasjoner i NATO-ledede operasjoner. Centre of Excellence - Cold Weather Operations (COE-CWO) er etablert ved Fellesoperativt hovedkvarter og vil være vesentlig i NATOs transformasjon innenfor fagfeltet operasjoner i kaldt vær.

Stortinget besluttet gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001), og Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), en betydelig omorganisering og nedbemanning av Forsvarets øverste ledelse. Forsvarssjefen og de strategiske funksjoner i Forsvarets overkommando ble integrert i Forsvarsdepartementet, Forsvarets overkommando nedlagt og Forsvarsstaben opprettet som en gjennomføringsstab for forsvarssjefen, der også generalinspektørene inngår. Det er også gjennomført en omfattende omorganisering av Forsvarets operative ledelse, som nå består av Fellesoperativt hovedkvarter utenfor Stavanger, med Landsdelskommando Nord i Bodø underlagt. I inneværende langtidsplan, jf. Innst. S. nr. 234 (2003-2004) og St.prp. nr. 42 (2003-2004), ble det lagt til grunn en ytterligere videreutvikling og effektivisering av den nasjonale strategiske (Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben) og den operative ledelsen.

Erfaringene med dagens ledelsesmodell er i stor grad positive, og den har lagt til rette for en bedre styring av forsvarssektoren. Samtidig er det fortsatt et potensial for forbedringer, herunder ytterligere klargjøring og forenkling av styrings- og ansvarslinjer mellom Forsvarsdepartementet og ledelsesnivåene i Forsvaret. Videre er innsparingsmålene knyttet til ledelsesstrukturen ikke fullt ut innfridd. I St.prp. nr. 1 (2006-2007) varslet derfor Regjeringen at det skulle igangsettes en helhetlig gjennomgang av den øverste ledelsen av Forsvaret. Hovedsiktet er å oppnå en ytterligere forbedret politisk-strategisk styring, samt bidra til å realisere resterende deler av de innsparingsmål som tidligere er lagt til grunn. Et ytterligere mål for arbeidet er, i tråd med Soria Moria-erklæringens målsetting om å motvirke sentralisering og oppnå en bedre geografisk fordeling av statlig virksomhet, å se på muligheter for å desentralisere funksjoner som i dag utøves fra Oslo, samt å bidra til å styrke Regjeringens nordområdepolitikk.

Dette arbeidet pågår fortsatt. Det fokuseres på å videreutvikle den eksisterende ledelsesmodellen for å legge ytterligere til rette for en bedre strategisk styring og kontroll av sektoren, klarere styringslinjer og ansvarsforhold og tydeligere rolle- og funksjonsinndeling mellom nivåene, både i den strategiske og operative ledelsen.

Det vil bli lagt vekt på å gi forsvarssjefen forbedret støtte i etatssjefsrollen, samtidig som generalinspektørens gjennomførings- og resultatansvar blir tydeliggjort. I denne sammenheng vil det bli vurdert ulike modeller for den videre utvikling av ledelsesstrukturen.

Ledelse av operasjoner generelt, herunder også utenlandsoperasjoner, krav til hurtig reaksjon i krisesituasjoner, samt den politiske oppmerksomhet rundt dette, forsterker behovet for ytterligere videreutvikling og effektivisering av den operative ledelsen. Det ses særlig på hvordan operasjoner, både nasjonale og internasjonale, kan planlegges og styres på en bedre måte.

Regjeringen tar sikte på å legge frem helheten av tiltak og endringer for å videreutvikle den øverste ledelsen i den kommende langtidsproposisjonen senvinteren 2008.

I kapittel 3.7.4 til St.prp. nr. 1 (2007-2008) redegjør Regjeringen for personellpolitikken i Forsvaret, hvor det blant annet vises til at innkalling av vernepliktige mannskaper til førstegangstjeneste i 2008 videreføres på omtrent samme nivå som 2007. Ved god seleksjon og godt mottak av personellet ved avdelingene vil frafallet reduseres, og antallet som gjennomfører tjenesten, antas å øke noe sammenlignet med foregående år. Innkalling til frivillig sesjon for kvinner har fått en god start. Det forventes at antall jenter som stiller til sesjon i 2008, vil bli minst like høyt som i 2007. Dimisjonsgodtgjørelsen økes til 25 000 kroner med virkning fra 1. januar 2008.

Videre fastslås det at Forsvaret skal sørge for at veteraner fra internasjonale operasjoner får den oppfølgingen de trenger, enten det gjelder erstatningssaker, generell rådgivning eller støtte til å løse praktiske pro-

blemer. Dette er bakgrunnen for at det er satt i gang en rekke ulike tiltak for å styrke oppfølgingen. Det foreslås bl.a. å lovfeste rett til oppfølging fra Forsvaret etter endt tjeneste, økt satsing på forskning og ytterligere kompetanseheving av sivilt helsevesen. Det konstateres videre at eksisterende regler for beregning av pensjon og erstatningsreglene ved yrkesskade, ikke alltid er egnet til å fange opp skader og sykdommer de tjenestegjørende risikerer å bli utsatt for. På denne bakgrunn foreslås det bl.a. innført et lovfestet objektivt erstatningsansvar i relasjon til personell som tjenestegjør i internasjonale operasjoner. Forsvarsdepartementet vil prioritere en rask oppfølging av forslagene.

Forsvarets sanitet har, gjennom Nasjonal militærmedisinsk poliklinikk (NMP), et ansvar for å følge opp helsespørsmål for veteraner. Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet har kommet frem til en omforent modell for oppfølging av veteraner. I løpet av 2008 skal nødvendige ressurser etableres i Forsvarets sanitet slik at Forsvaret skal kunne ta sin del av oppfølgingsansvaret. Dette omfatter bl.a. at veteranene skal kunne motta psykiatrisk og psykosomatisk oppfølging i ett år etter avsluttet tjeneste. NMP og For-

svarets regionale stressmestringsteam skal stå for dette. Når Forsvarets ansvar for veteranene avsluttes etter ett år, vil det sivile helsevesenet overta behandlingsansvaret.

Forsvarsdepartementet vil vurdere behovet for et eget veteransenter som kan brukes til rekreasjon og samlinger for veteraner.

I kapittel 3 til St.prp. nr. 1 (2007-2008) gir Regjeringen en mer detaljert og utfyllende redegjørelse for sine hovedmål, virkemidler og prioriteringer i forsvarspolitikken. Det påpekes at Forsvarsdepartementet benytter strategisk målstyring for styre og følge opp utviklingen i de overordnede mål slik de ble fastlagt gjennom Stortingets behandling av Innst. S. nr. 234 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003-2004). Hensikten er å avdekke eventuelle avvik ift. langtidsplanens mål for operativ struktur, slik at korrektive tiltak eventuelt kan iverksettes.

En oversikt over de enkelte strukturelementer i Forsvaret er gitt i de påfølgende tabeller, og en nærmere beskrivelse av de enkelte elementer er gitt i kapittel 3.7.1 til St.prp. nr. 1 (2007-2008).

2.3.5 Felles stridskrefter

Operative felleselementer

Strukturelementer	Måltall	Tiltak 2008
Fellesoperativt hovedkvarter	1	Videreføres
Landsdelskommando Nord	1	Videreføres
Territoriell kommandostruktur	13	Videreføres, del av HVs territoriale kommandostruktur (HV-distrikter)
Forsvarets spesialstyrker (Hærens jegerkommando, Marinejegerkommandoen og 720-skv)	1	Videreføres
Etterretningstjenesten	1	Videreføres
Felles ISTAR-enhet (Modulbasert ISTAR-enhet, Kystjegerkommando og UAV-enhet)	1	Etablering av kapasitet med elementer fra Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret.
Luftbåren bakkeovervåking (Alliance Ground Surveillance)	1	Deltar aktivt i utviklingen av NATOs fellesprosjekt
Strategisk sjøtransport	1	Flernasjonal løsning videreføres
Strategisk lufttransport	1	Flernasjonal løsning videreutvikles
Deployerbar logistikkstøtte (FLO Logbaser)	3	Tilpasses planlagte styrkebidrag i 2008
Transportenhet	1	Kun en tropp settes opp og trenes i 2008
Kapasitet for militære informasjonsoperasjoner og informasjonsbeskyttelse	1	Videreutvikles
ARBC-vernkompani	1	Videreføres (inngår i Brig N)
Felles KKIS-enhet	1	Videreutvikles
Fleksible sanitetsmoduler	1	Kapasiteten tilpasses operative behov i 2008.
Kjemisk analyselaboratorium	1	Stasjonær verifikasjonsenhet videreføres ved FFI.
Sivil-militær koordineringsenhet (CIMIC-kompani)	1	Videreføres
PSYOPS-enhet	1	Videreføres
Ekspløсив rydeenhet (EOD-kompani)	1	Videreføres
Vertslandsstøttebataljoner	2	Videreføres
Sivilrekvirerte fartøy	3	Antall vurderes

LANDSTRIDSKREFTER

Landstyrker

Strukturelementer	Måltall	Tiltak 2008
Mekanisert infanteribrigadekommando (Brigade Nord Brig N)	1	Videreføres
Mekanisert infanteribataljon	2	Videreføres, Telemark bataljon (TMbn) og Bn 2 inngår i Brig N. TMbn utgjør hovedelementet i Hærens HRF-styrke
Panserbataljon	1	Videreføres, inngår i Brig N
Sambandsbataljon	1	Videreføres, inngår i Brig N
Sanitetskompani	1	Videreføres, inngår i Brig N
MP-kompani	1	Videreføres, inngår i Brig N
Artilleribataljon	1	Videreføres, inngår i Brig N
CSS-bataljon	1	Videreføres, inngår i Brig N
Ingeniørbataljon	1	Videreføres, inngår i Brig N
Mobil taktisk landkommando (MTLK)	1	Videreføres
Modulbasert ISTAR-enhet	1	Videreføres, inngår i Brig N
Maskin- og konstruksjonskompani	1	Videreføres, inngår i ingeniørbataljonen
Bro- og oversettingskompani	1	Videreføres, inngår i ingeniørbataljonen
Grensevakt	1	Videreføres
HM Kongens Garde	1	Videreføres
Forsvarets spesialkommando/ Hærens jegerkommando	1	Videreføres (inngår i Forsvarets spesialstyrker)
Innsatsstyrker (HV)	5 000	Videreutvikles
Forsterknings- og oppfølgingsstyrker (HV)	45 000	Videreutvikles

SJØSTRIDSKREFTER

Sjøstyrker

Strukturelementer	Måltall	Tiltak 2008
Fregatter Fridtjof Nansen-klasse med NH-90 maritime helikoptere	5	Fartøy nr. 3 leveres. Leveranse av maritime helikoptre er forsinket
MTB Hauk-klasse	0	2 fartøyer i strukturen første halvår 2008. Utrangering av alle Hauk-klasser i løpet av andre halvår 2008
MTB Skjold-klasse	6	3 fartøyer leveres i 2008
Ubåter Ula-klasse	6	Videreføres
Mineryddere	6	Videreføres
Logistikk-, kommando- og støttefartøy		Nytt logistikkfartøy under utredning, KNM Tyr og KNM Valkyrien videreføres. For øvrig en sammensatt struktur bestående av flere mindre kapasiteter
Kystjegerkommando	1	Videreføres
Minedykkerkommando	1	Videreføres
Marinejegerkommando	1	Videreføres (inngår i Forsvarets spesialstyrker)
Taktisk maritim kommando	1	Videreutvikles
Kystvakt Svalbard-klasse	1	Videreføres
Kystvakt Nordkapp-klasse	3	Videreføres
Ytre kystvakt	7	Videreføres
Indre kystvakt	5	Nye fartøyer av Nornen-klassen anskaffes
Sjøheimvernensenheter	4	2 SHV-grupper etabl. i 2008. 2 stk. Nornen-klasse fartøyer

LUFTSTRIDSKREFTER

Luftstyrker

Strukturelementer	Måltall	Tiltak 2008
F-16 kampfly	48+9	Gjennomgår planlagt oppgradering.
C-130 transportfly	4 - 6	Transportkapasitet videreføres med redusert kapasitet inntil permanent kapasitet er anskaffet
DA-20 Jet Falcon EK-fly	2+1	Videreføres
Sea King redningshelikoptre	12	Videreføres
UAV-kapasitet	-	Forberedes for etablering
Varsling og taktisk kontroll	2	CRC Mågerø og CRC Sørreisa videreføres
Luftvern (NASAMS)	2	Ett deployerbart batteri og ett mobiliserbart batteri
Basesett (logistikkstøtte og styrkebeskyttelse)	2	Videreføres
P-3 C/N Orion	4+2	Videreføres, vingeskift og oppgradering i prosess
NH-90 maritime helikoptre	6	Anskaffelse av NH-90 forsinket. Mottak og innfasing av nye helikoptre forberedes
Lynx maritime helikoptre	4	Inntil 4 Lynx videreføres også etter 2008, inntil NH-90 er fasett inn
Bell-412 Transporthelikoptre	12	Videreføres
Bell-412 Støtte spesialstyrke	6	Videreutvikles og oppgraderes
Luftheimevernsenhet	1	Videreføres
Luft-til-luft-tanking		Leies inn ved behov

2.4 Økonomiske rammer

Regjeringens budsjettforslag legger opp til et forsvarsbudsjett med en utgiftsramme på 31 540 mill. kroner og en inntektsramme på 798 mill. kroner. Utgiftsrammen reduseres reelt med 173 mill. kroner (0,6 pst.) sammenlignet med saldert budsjett for 2007. Budsjettet er fordelt med 7 693 mill. kroner til materiellinvesteringer, 1 780 mill. kroner til nasjonalfinansierte og fellesfinansierte EBA-investeringer og totalt 22 067 mill. kroner til drift av forsvarssektoren. I tråd med gjeldende praksis er budsjetterte inntekter innarbeidet i utgiftsrammen.

2.5 Rapport for virksomheten 2006

En detaljert rapport fra virksomheten i året 2006 er gitt i St.prp. nr. 1 (2007-2008), kapittel 4.

2.6 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet Bendiks H. Arnesen, Torbjørn Jagland og Signe Øye, fra Fremskrittspartiet Per Roar Bredvold, Henning Skumsvoll og Per Ove Width, fra Høyre lederen Jan Petersen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bjørn Jacobsen, viser til at Norge står overfor en rekke regionale og globale utfordringer og at i et globalisert verdenssamfunn er sikkerhetspolitikk mindre knyttet til geografi og avstander enn noen gang tidligere.

Komiteen viser også til at de største regionale utfordringer er knyttet til de store havområdene i nord, men er enig med Regjeringen i at utfordringene i all hovedsak er av ikke-militær natur. Komiteen understreker likevel at Forsvaret er et meget viktig redskap for å sikre en fortsatt stabil utvikling i nord.

Komiteen er enig i at FNs rolle som overordnet global aktør må styrkes og understreker NATOs fundamentale rolle som garantist for kollektiv sikkerhet og som det sentrale forum for transatlantisk dialog og samarbeid.

Komiteen mener videre at Norge må demonstrere vilje og evne til å ta ansvar for egen sikkerhet og raskt kunne møte eventuelle akutte sikkerhetsutfordringer, både nasjonalt og gjennom deltagelse i internasjonale operasjoner. Komiteen noterer at Norge har en rekke utfordringer i nordområdene og støtter at Forsvarets tilstedeværelse og aktivitet i nordområdene opprettholdes på et høyt nivå.

Komiteen viser til at Norge deltar i flere internasjonale operasjoner og dermed bidrar til å oppfylle de forpliktelsene vi har påtatt oss som medlemmer i FN og i NATO. Komiteen vil fremheve den helt sentrale rolle NATO spiller for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik og vil vektlegge betydningen av at Norge, sammen med allierte land, tilstreber å opprettholde alliansens relevans i møte med nye utfordringer.

Deltagelsen i ISAF i Afghanistan er den viktigste operasjonen, og komiteen vil fastholde at Norge har et langsiktig perspektiv på sin deltagelse. Komiteen viser til at det norske bidraget er betydelig i forhold til størrelsen på vårt forsvar.

Komiteen viser til at 2008 er siste året i denne langtidspanperioden. Forsvaret har vært gjennom en periode med betydelige omstillinger, og komiteen erkjenner at belastningen på Forsvarets organisasjon har vært stor. Hovedinntrykket er imidlertid at omstillingen har vært både nødvendig og vellykket og at Forsvaret har bedret evnen til å gjennomføre de pålagte oppgaver.

Komiteen peker imidlertid på at omstillingene ikke er slutført og at en i neste langtidspanperiode må

sørge for fullt samsvar mellom oppgaver, struktur og ressurser. Komiteen har merket seg at enkelte deler av omstillingen er noe forsinket og at dette øker Forsvarets langsiktige utfordringer.

Komiteen vil vise til at så vel Forsvarssjefens studie - FS07 - og innstillingen fra Forsvarspolitisk utvalg peker på at en fortsatt budsjettutvikling for Forsvaret fra 1990 og frem til i dag, vil bety en gradvis nedbygging og avvikling av Forsvaret som følge av synkende kjøpekraft.

Komiteen vil av den grunn understreke behovet for at det etableres en langsiktig balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og økonomi.

Komiteen viser til det pågående arbeidet med en ny langtidsmelding for Forsvaret for perioden 2009-2012 og vil komme tilbake til en rekke av de mer langsiktige spørsmål, som det ellers ville være naturlig å behandle i forbindelse med budsjettet, i den sammenheng.

En viktig del av en langtidsplan er det bevilgningsnivået en er blitt enige om. Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at forslaget for 2008 ligger 3,2 pst. under det planlagte årlige gjennomsnitt for perioden. For perioden som helhet innebærer det 98 pst. av det som ble lagt til grunn i gjeldende langtidsplan.

Dette innebærer beløp i milliardklassen og disse medlemmer har merket seg at investeringene i nytt materiell er blitt ca. 4 mrd. kroner mindre enn forutsatt.

Disse medlemmer har også merket seg at øvelser og trening i 2008 ikke ligger på det nivå disse medlemmer mener er ønskelig.

Disse medlemmer vil derfor peke på at bevilgningen for 2008 ikke kan danne grunnlag for den økonomiske ramme for neste langtidsplanperiode.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at den finansielle forutsetningen for 2005-2008 bygger på et stabilt videreført bevilgningsnivå på 29,5 mrd. 2004-kroner (31,8 mrd. 2007-kroner). Utviklingen i perioden viser en samlet bevilgningsmessig oppfylting på ca. 98 pst. I tillegg forventes det at ca. 6,3 mrd. kroner av totalt 7,6 mrd. kroner vil være frigjort fra logistikk- og støttevirksomheten, og at dette er midler som har kommet operativ virksomhet og materiellinvesteringer til gode. Når det gjelder investeringer vil disse medlemmer vise til at det i perioden 2005-2008 forventes å være investert 29 mrd. 2007-kroner til materiellinvesteringer (av totalt planlagt 35 mrd. 2007-kroner), og ca. 6,4 mrd. 2007-kroner til EBA (av totalt planlagt 4,7 mrd. 2007-kroner).

Disse medlemmer viser til St.prp. nr. 1 (2007-2008) og Regjeringens forslag og prioriteringer som er omtalt i denne. Disse medlemmer viser til at Regjeringen gjennom dette budsjettet viderefører den planlagte omstillingen av Forsvaret, samtidig som Regjeringen fortsetter å følge opp Soria Moria-erklæringens ambisjoner for nordområdene og våre forpliktelser overfor FN og NATO. Samtidig erkjenner disse

medlemmer at Forsvaret står overfor store utfordringer blant annet på driftssiden, og at det derfor er helt nødvendig å fortsette arbeidet med moderniseringen, blant annet gjennom den nye langtidsplanen som kommer neste år.

Disse medlemmer vil fremheve at Forsvaret i større grad skal innrettes mot å håndheve suverenitet og sikre stabilitet i våre havområder, og at Forsvarets tilstedeværelse skal holdes på et høyt nivå nord. Samtidig skal det legges til rette for økt deltakelse i internasjonale operasjoner som er forankret i et klart og utvetydig FN-mandat eller annet anerkjent folkerettslig grunnlag. Disse medlemmer er tilfreds med at Norges betydelige militære bidrag i Afghanistan vil fortsette i 2008, og at Norge i samarbeid med Sverige har tilbudt en ingeniørvadning til FN-/AU-operasjonen i Darfur-provinsen i Sudan. Videre er disse medlemmer tilfreds med at Regjeringen legger opp til å komme tilbake til med tilleggsbevilgninger til ikke-påregnelige internasjonale operasjoner, blant annet i forbindelse med en eventuell iverksetting av bidraget til Sudan.

Disse medlemmer vil fremheve at Regjeringen prioriterer fortsatt moderniseringen av Forsvaret og den operative virksomheten. Disse medlemmer merker seg at effektiviseringer og redusert behov for avgangsstimulerende personelltiltak gir rom for en samlet netto driftsinnsparing på 0,6 prosent sammenlignet med saldert budsjett for 2007, og at driftsbudsjettet foreslås til totalt 22 067 mill. kroner i 2008. Av prioriteringer for 2008, vil disse medlemmer vise til at Hærens budsjett prioriteres og foreslås gitt en betydelig reell styrking sammenlignet med 2007. Videre at støttefunksjoner som bl.a. Forsvarets sanitet, også gis en betydelig reell styrking. Forøvrig viser disse medlemmer til at Regjeringens forslag til budsjetter for de øvrige forsvarsgrenene, inkludert Kystvakten og Heimevernet, også vil få reelle styrking gjennom effektiviseringer i Forsvarsbygg og Forsvarets logistikkorganisasjon.

Videre vil disse medlemmer fremheve at Regjeringens forslag til samlet investeringsbevilgning er på 9 473 mill. kroner, og at dette eksklusiv NATO-investeringer, vil styrke investeringsbudsjettet totalt sett med 1,7 pst. sammenlignet med 2007. Disse medlemmer merker seg at investeringsaktiviteten i 2008 rettes inn mot større pågående prosjekter som nye fregatter, nye missiltorpedobåter, nye sjømålsmissiler, nye transportfly, nye maritime helikoptre, nye pansrede kjøretøyer, og oppdatering av P-3 Orion maritime overvåkningsfly og F-16, med mer. Samtidig er disse medlemmer fornøyd med at det gis rom for igangsetting av flere nye og viktige prosjekter blant annet for å fortsette den utstyrmessige fornyelsen av Hæren og Heimevernet, samt Forsvarets informasjonsinfrastruktur. Disse medlemmer merker seg også at det gjennomføres betydelige bygningsmessige tiltak, blant annet militært treningsanlegg på Haakonvern, flerbukshall på Skjold og undervisnings- og ledelsesbygg på Setermoen.

Disse medlemmer vil også vise til at antall mannskaper til førstegangstjenesten videreføres på 2007-nivå, og antall jenter som stiller til sesjon i 2008 forutsettes å bli minst like høyt som i 2007, noe som innebærer at kvinneandelen i førstegangstjenesten kan øke.

Disse medlemmer er forøvrig fornøyd med at dimisjonsgodtgjørelsen i 2008 er foreslått økt til 25 000 kroner fra og med 1. januar 2008 for mannskaper som har gjennomført 12 måneders førstegangstjeneste, og vil fremheve at siden 2005 er denne godtgjørelsen dermed økt med 67 pst., fra 15 000 til 25 000 kroner.

Avslutningsvis vil disse medlemmer fremheve at Forsvarets musikk er en viktig tradisjons- og kulturbærer i Forsvaret, og er fornøyd med at Forsvarets musikk får en ytterligere økning i bevilgning på 2 mill. kroner i forhold til Revidert nasjonalbudsjettet for 2007.

Disse medlemmer er tilfreds med Regjeringens budsjettforslag på 31,5 mrd. kroner for 2008 og støtter derfor Regjeringens forslag og prioriteringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker en forsvarspolitik og et forsvar som bygger på de utfordringer vi står overfor i dagens og morgendagens samfunn. Disse medlemmer er videre opptatt av at Forsvaret må være av en slik karakter at det lett kan tilpasses de ulike trusselbilder. Disse medlemmer mener dette best kan sikres ved å beholde et grunnleggende forsvar med kjerneoppgaver på norsk jord, med kapasiteter til å delta i operasjoner også andre steder i verden. Disse medlemmer ser utfordringene i at det i de senere år er oppdaget store og meget verdifulle forekomster av olje og gass i de store havområdene vi har ansvar for, i tillegg til de rike fiskeforekomstene i norske farvann. Disse medlemmer ser at Norges uavklarte grense- og ansvarsforholdene i disse områdene øker risikoen for konflikter og kriser. Kriser som det vil kunne være sterkt ønskelig at vi kan håndtere selv med egne ressurser, fordi det vil kunne virke eskalerende dersom vi trekker inn allierte i en innledende krise. Disse medlemmer minner om at helt siden Norge tiltrådte FN-traktaten har vi vært forpliktet til å delta i internasjonale fredsoperasjoner. Da NATO gikk inn for å utvide sitt engasjement til også å gjelde dette, økte også våre forpliktelser på dette området tilsvarende. Disse medlemmer ser nødvendigheten av denne type engasjement innenfor et nivå som er forsvarlig med tanke på våre mannskaps- og materiellressurser. Disse medlemmer mener at bilaterale forsterkningsavtaler også i fremtiden vil utgjøre en viktig sikkerhets- og forsvarspolitisk hjørnestein. I denne sammenheng er det spesielt viktig å videreføre og utvikle det strategiske partnerskap med USA. Dette forutsetter at de generelle bilaterale relasjonene til USA må håndteres slik at båndene styrkes.

Disse medlemmer mener at de viktigste elementene i et slikt partnerskap er forhåndslagring av amerikansk militært utstyr og tilhørende avtaler. Like

viktig er det å videreføre amerikansk trenings- og øvelsesvirksomhet i Norge, samt effektiv etterretningssamarbeid. NATO er hjørnesteinen i vår sikkerhets- og forsvarspolitiske forankring. Disse medlemmer vil likevel peke på betydningen av at Norge finner et troverdig feste i det forsvarspolitiske samarbeid som utvikles i EU. Spesielt er det viktig at Norge deltar i europeiske materiellprosjekter der det er mulig og hensiktsmessig. Disse medlemmer er genuint opptatt av at Norge i størst mulig grad skal kunne ha et forsvar med en bredest mulig forankring i befolkningen, dette kan best sikres gjennom et vernepliktsforsvar. Disse medlemmer mener at det er viktig å stimulere til at flest mulig gjennomfører førstegangstjeneste, og at førstegangstjenesten er meningsfull. Profesjonalitet er noe som i større grad aktualiseres gjennom Forsvarets nye og utvidede oppgaver. Det må stimuleres til større grad av verving av personell til utenlandstjeneste og beredskapstjeneste. Disse medlemmer er opptatt av at de ansatte i Forsvaret, både militære og sivile, må sikres forutsigbare arbeidsforhold og personalpolitikk. Den største enkeltfaktoren i Forsvaret er personalet, og denne gruppen må i større grad ivaretas. Disse medlemmer vil understreke at Forsvaret i tiden som kommer har behov for et militært nærvær i de ulike deler av landet. Dette er også viktig med tanke på så vel strategiske verdier som sikring av forankring overfor befolkningen i de ulike landsdeler. Dette vil bidra til å sikre en videreføring av folkeforsvaret. Disse medlemmer er svært oppgitt over den manglende vilje i Stortinget til å bevilge nok midler til Forsvaret. Disse medlemmer synes det er beklagelig at Forsvaret i år etter år blir pålagt oppgaver det fra Stortingets side ikke er vilje til å finansiere. Disse medlemmer ser også de enorme utfordringer det ligger i at Forsvaret er pålagt anskaffelser av materiell som ikke har en driftsmessig finansiering. Disse medlemmer frykter at dette vil medføre at materiell ikke vil bli benyttet som forutsatt og at utdanning og tjenesteutførelse vil bli lidende som følge av disse underfinansierte prosjektene. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett i Budsjett-innst. S. I (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Komiteens medlem fra Høyre viser til at en nødvendig forutsetning for gjennomføringen av en langtidsplan er at de årlige bevilgningene blir som forutsatt. Dette medlem erkjenner at denne forutsetning ikke er blitt oppfylt og vil peke på at avviket øker for hvert år. Denne utviklingen må stoppes. Dette medlem viser til at Høyre i sitt alternative budsjett for 2007 foreslo en ramme som stoppet nedgangen, og at Høyre i sitt alternative budsjett for 2008 gjør det samme ved å foreslå en økning på 550 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det nå er en betydelig forskjell i de forutsatte og faktiske bevilgninger til investeringer og viser til at Høyre i sitt alternative budsjett har fordelt denne økningen med 2/3 på investeringer og 1/3 på bygg og anlegg.

Dette medlem viser til at også andre formål har et bevilgningsnivå som ligger under det forutsatte og har særlig merket seg at omfanget av øvelser for Heimevernets mannskaper ikke er tilfredsstillende. Omstillingene i Heimevernet er vellykkede og dette medlem mener jevnlig øvelser bygger opp under dette positive resultatet. Dette medlem vil derfor fordele økningen noe annerledes enn indikert i finansinnstillingen, Budsjett-innst. S. I (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008), ved at kap. 1734 tilføres 50 mill. kroner og kap. 1710 tilføres 133 mill. kroner.

3. OMTALE AV INFORMASJONSSAKER OG SÆRLIGE TEMA

I St.prp. nr. 1 (2007-2008), del III, redegjøres det for 13 informasjonssaker og 2 saker angående særlige tema.

3.1 Informasjonssaker

3.1.1 Årlig gratis besøksreiser - endringer

Som følge av den varslede dialogen mellom Forsvarsdepartementet og personellorganisasjonene i St.prp. nr. 1 (2006-2007), om en ytterligere målretting av ordningen med årlig gratis besøksreiser, gjeninnføres i år to årlige enkeltreiser for befal og deres familie. Dette er et viktig personellpolitisk tiltak. Opphør av ledigplassreiser og en generell nedgang i antall reiser i Forsvaret har frigjort midler til innføring av to besøksreiser (to enkeltreiser) for befal og deres familie.

3.1.2 Lønnsprosjektet

Etter initiativ fra Forsvarsdepartementet har det vært gjennomført et lønnsprosjekt i Forsvaret, i samarbeid med de største arbeidstakerorganisasjonene. Bakgrunnen for arbeidet har bl.a. vært den kritikk som tidvis er blitt rettet mot Forsvarets lønnsystem. Kritikken har dels vært rettet mot omfanget av feilutbetalinger, dels mot kompleksiteten av Forsvarets særavtaler. Siktemålet med arbeidet har vært å utrede og anbefale muligheter for en forbedret innretning av Forsvarets lønnsystem og tilstøtende driftsområder, med særlig vekt på forenkling og forbedring av tariffsystemet. Oppfølgingen av anbefalingene, bl.a. med sikte på å redusere antallet særavtaler og forenkle de gjenstående, er igangsatt.

Prosjektet kom med en rekke anbefalinger innenfor 14 ulike områder, og anbefalingene vil bli lagt til grunn i det videre arbeidet, bl.a. ved revisjon av Forsvarets særavtaler.

Lønn er en av flere komponenter i en helhetlig personellpolitikk i Forsvaret, og er av betydning i forbindelse med å rekruttere og beholde kvalifisert personell. Forsvaret må i et stramt arbeidsmarked oppfattes som attraktivt og konkurransedyktig også på lønnsnivå og lønnsutvikling. Selv om Forsvaret har mange ulike personell- og kompetansekategorier, vil det være et overordnet mål at systemet som helhet oppfattes som rettferdig. Forutsigbarhet for den enkelte og for arbeidsgiver er vesentlig, ikke minst i et system som krever forholdsvis ofte skifte av stilling. Både for å

redusere ressursbruken ved forvaltningen og for å minske risikoen for feilutbetalinger er enkelhet viktig. Prosjektet har derfor fremmet en rekke forslag for å forenkle avtaleverket og redusere behovet for særordninger. Forsvarsdepartementet vil komme nærmere tilbake til anbefalingene fra prosjektet og den videre oppfølgingen i kommende langtidsplan for Forsvaret.

3.1.3 Iverksetting av handlingsplan for holdninger, etikk og ledelse

Forsvarsdepartementet ga ut en handlingsplan for holdninger, etikk og ledelse i september 2006. De fleste tiltakene i planen er iverksatt i løpet av 2007. Handlingsplanen favner bredt og involverer alt personell i forsvarssektoren. Det er lagt stor vekt på lederforankring i implementeringen av tiltakene for at disse skal få ønsket effekt og understøtte kjernevirksomheten på en best mulig måte.

I mars 2007 ble det etablert en sentral varslingskanal for økonomiske misligheter. Det ble også utgitt felles etiske grunnregler og etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren. Disse er særlig vektlagt i det pågående kampflyprosjektet.

Departementets etiske retningslinjer skal være et verktøy for å sikre ryddighet i samarbeidet mellom Forsvaret og industrien. Dette innebærer at både Forsvaret og næringslivet må etterleve de etiske verdier og normer som Forsvarsdepartementet legger til grunn. Et viktig siktemål med handlingsplanen for holdninger, etikk og ledelse er å øke kunnskap og bevissthet om etiske utfordringer og stimulere til etisk refleksjon. I den sammenheng ga Forsvaret i april 2007 ut et eget hefte for dilemmatrening tilpasset sin virksomhet. Etaten har i tillegg utarbeidet egne planer og retningslinjer for sitt etikkarbeid tilpasset egen virksomhet og behov.

3.1.4 Første år med innkalling til frivillig sesjon for kvinner

Innst. S. nr. 234 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003-2004), slår fast at kvinner skal kalles inn til sesjon på lik linje med menn, men deltakelsen vil være frivillig. Høsten 2006 ble alle som var født i 1989 innkalt til sesjon i 2007. Ved utgangen av februar 2007 hadde ca. 7 000 kvinner takket ja til frivillig sesjon. Pr. august 2007 hadde totalt 2 398 kvinner møtt på sesjon, og av disse ble 2 241 kjent tjenestedyktige. Innkalling av 1989-årskullet til sesjon fortsetter i løpet av høsten 2007. Det er forventet at frivillig sesjon for kvinner vil gi en økning i antall kvinner som tar førstegangstjenesten fra høsten 2008 med ytterligere økning i påfølgende år. Ettersom førstegangstjenesten i all hovedsak er hovedportalen inn til utdanning i Forsvaret, forventer man en økning i antall kvinnelige befalsskoleelever fra og med høsten 2009.

3.1.5 Disponeringsplikt til internasjonale operasjoner

Internasjonale operasjoner er en integrert og naturlig del av Forsvarets oppgaver, og disponeringsplikten

skal sikre Forsvaret forutsigbar tilgang på personell til internasjonale operasjoner. For 2008 er det et mål å få til en jevnere fordeling av byrdene ved tjeneste i internasjonale operasjoner. Det er samtidig et mål å utnytte kompetanse og erfaring fra alle deler av Forsvarets organisasjon. Det vil derfor bli iverksatt økte krav til langsiktighet. Dette innebærer bl.a. at Forsvarets avdelinger vil få et større ansvar for å etablere og følge opp disponeringsplaner for eget personell som skal tjenestegjøre i internasjonale operasjoner.

3.1.6 Styrking av veteranenes rettigheter

For personell som tjenestegjør i internasjonale operasjoner er retten til økonomisk kompensasjon ved yrkesskade og død styrket sammenlignet med øvrige arbeidstakere i staten og i Forsvaret. Dette er nærmere regulert i en protokoll til en særavtale under hovedtariffavtalen. Personellet er dekket 24 timer i døgnet under opphold i operasjonsområdet. Det tilstås erstatning til personell som blir varig skadet på inntil 65G (ca. 4,3 mill. 2007-kroner), mot normalt etter hovedtariffavtalen opptil 15G (ca. 1 mill. 2007-kroner). De samme rettighetene gjelder personell som omkommer og som har forsørgeransvar. 65G utbetales i slike tilfeller til de etterlatte. For personell som omkommer, men som ikke har forsørgeransvar, utbetales det 4G til dødsboet mot normalt 2G. Personell som pådrar seg psykiske senskader omfattes i praksis ikke av dette regelverket og er henvist til å søke erstatning etter alminnelige erstatningsregler. Dette er en av grunnene til at en interdepartemental arbeidsgruppe, som ble nedsatt av Forsvarsdepartementet i november 2006, foreslår at det etableres et lovfestet objektivt erstatningsansvar for staten ved personskade og død, herunder psykiske senskader, som rammer personell som tjenestegjør i internasjonale operasjoner.

3.1.7 Utredning av helserisiko ved arbeid ved Forsvarets radarer

Statens strålevern, i samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet og Forsvarets sanitet, avsluttet i 2007 et toårig utredningsprosjekt knyttet til mulig helserisiko ved arbeid ved Forsvarets radarer. En arbeidsgruppe bestående av representanter fra ni ulike institusjoner, deriblant to utenlandske, deltok i arbeidet med kunnskapsstatus for yrkesmessig eksponering av ioniserende og ikke-ioniserende stråling. Denne rapporten konkluderer med at det ikke kan påvises noen sammenheng mellom arbeid ved Forsvarets radarer og risiko for helseskader.

3.1.8 European Defence Agency

European Defence Agency (EDA) er EUs byrå for fremskaffelse av militære kapasiteter gjennom samarbeid om styrkeplanlegging, materiell-, teknologi- og industrisamarbeid. Norge har som eneste tredjeland inngått en samarbeidsavtale med EDA. Avtalen gir Norge anledning til å delta som fullverdig partner i konkrete prosjekter og programmer, men gir ikke

adgang til deltakelse i byråets politiske og strategiske prosesser eller beslutninger.

Samarbeidet med EDA er i positiv utvikling selv om status som tredjeland byr på utfordringer. Norge engasjerer seg på stadig flere områder og er særlig aktiv på teknologisiden, bl.a. i flere prosjekter som ble overført fra Western European Armaments Organisation (WEAO). WEAO ble lagt ned 1. september 2006. Norge deltar i byråets første fellesfinansierte teknologiprogram som har til hensikt å utvikle nye teknologiske konsepter for styrkebeskyttelse. Norge bidrar også med personell for gjennomføring av et prosjekt for utprøving av et system for operativ utnyttelse av taktisk sensorinformasjon.

3.1.9 Lokalisering av nye enhetshelikoptre for Kystvakten

Ved behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001), vedtok Stortinget bl.a. å benytte Sola som base for de maritime helikoptrene. Ved behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003-2004), anmodet Stortinget regjeringen om å lokalisere de nye enhetshelikoptrene for Kystvakten i nord, når disse ikke er på fartøy eller under vedlikehold av leverandør, til Bardufoss. Regjeringen ble bedt om å fremme konkrete forslag innen innføring av de nye enhetshelikoptrene skjer. Videre har Stortinget, ved behandling av Innst. S. nr. 194 (2004-2005), jf. Dokument nr. 8:69 (2004-2005), vedtatt at 337 skvadron skal lokaliseres til Bardufoss. Operativ testing og evaluering av NH-90 planlegges av praktiske grunner gjennomført på Rygge. Valg av Rygge for dette formålet påvirker ikke permanent lokalisering av NH-90.

3.1.10 Avtale mellom Forsvaret og Avinor

Regjeringen har gitt rammer for forhandlinger om etablering av nytt avtaleverk mellom Forsvaret og Avinor AS for å etablere en helhetlig, langsiktig og bærekraftig opprettholdelse av nødvendig lufthavn- og luftromskapasitet, og legge til rette for gode løsninger i et totaløkonomisk perspektiv. Ny samarbeidsavtale og samlet nytt avtaleverk skal forelegges Forsvarsdepartementet og Samferdselsdepartementet i løpet av høsten 2007.

3.1.11 Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur

For å ivareta Forsvarets etterspørsel etter dataformidlingskapasitet har Forsvaret etablert og videreutviklet nødvendig dataformidlingskapasitet som kalles Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur (FKI). FKI består av tre hoveddeler; den mobile, den deployerbare og den stasjonære delen. Som en del av dette har Forsvaret siden midt på 1950-tallet driftet et eget landsdekkende telenett. Dette nettet ble i utgangspunktet etablert for å gi samband til steder der det sivile telenettet ikke hadde tilstrekkelig dekning, samt sørge for sikring av informasjon og robusthet på sambandssiden. Forsvaret leverer i tillegg teletjenester i begrenset omfang til enkelte andre offentlige instanser som del av

totalforsvaret. Omleggingen av Forsvaret de senere år har medført endringer i operasjonsmønsteret med stor vekt på mobilitet, deployerbarhet og internasjonale operasjoner. Samtidig har sivil sektor utviklet delvis parallelle robuste telenett. Dette, sammen med den teknologiske utviklingen over tid, har redusert det militære behovet for eget telenett. De fleste NATO-land opererer i dag uten egne militære nett.

FKI er teknologi- og kapitalintensivt, krever anslagsvis mellom 150 og 200 årsverk til drift/vedlikehold og nødvendige investeringer og driftes av FLO. Kostnadene for å holde driften i gang er meget betydelige. I tillegg kommer høye årlige investeringer innenfor et allerede stramt investeringsbudsjett i forsvarssektoren.

Forsvarsdepartementet vil på denne bakgrunn gjennomføre en utredning av to mulige hovedutviklingsretninger for FKI i den hensikt å oppnå betydelige økonomiske besparinger, og tilpasse den nasjonale kommunikasjonsinfrastrukturen til Forsvarets fremtidige behov på en sikker måte. Den ene er en videreføring av FKIs virksomhet i egen regi, men ved å gjennomføre effektiviseringer, herunder å utnytte næringssamarbeid i større grad enn det Forsvaret gjør i dag. En annen utviklingsretning er å overdra hele eller deler av den stasjonære delen av FKI til en ekstern nasjonal aktør som forpliktes gjennom lov og avtaleverk til å levere nødvendige teletjenester til Forsvaret. En slik ekstern aktør vil også være underlagt ansvarsområdene til Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Post- og teletilsynet. Bak begge utviklingsretningene forutsettes det at ønsket effekt gjennom interneffektivisering alene ikke er mulig eller hensiktsmessig. En økt bruk av det sivile nettet vil kunne gi en betydelig sikkerhetsmessig verdi for den sivile kommunikasjonsinfrastrukturen som følge av Forsvarets krav til sikkerhet. Regjeringen vil prioritere å effektivisere internt i stedet for å sette tjenesten ut til eksterne aktører, dersom dette er mest hensiktsmessig.

Utredningen vil belyse alle relevante forhold, herunder de samlede kostnader, effekter og nytte vurdert i et levetidsperspektiv. Også det samfunnsøkonomiske perspektivet vil bli belyst. Regjeringen vil særlig legge vekt på personellmessige forhold i vurderingen. Hensynet til totalforsvaret, styring og kontroll, forholdet til NATO samt operative forhold, herunder bl.a. fleksibilitet, tilgang på nødvendig kompetanse og leveransesikkerhet vil tillegges betydelig vekt. Et godt, ryddig, konstruktivt og involverende forhold til arbeidstakerne og deres representanter er en forutsetning for å oppnå en vellykket gjennomføring. Arbeidstakerne skal involveres på et tidlig tidspunkt, og i samsvar med lov- og avtaleverk.

3.1.12 LOS-programmet i Forsvaret

LOS-programmet er Forsvarets satsing på nytt felles styringssystem for økonomi, personell og logistikk, og er således et viktig omstillingsverktøy for å nå målene for moderniseringen av Forsvaret i henhold til Stortingets vedtak. Programmet skal bidra til at Forsvaret får felles prosesser på tvers av alle forsvarsgrener og avdelinger.

Innføring av et felles eksternregnskapssystem ble realisert gjennom Leveranseprosjekt 1 i Program Golf. Det vises i denne sammenheng til Innst. S. nr. 175 (2005-2006), jf. St.meld. nr. 10 (2005-2006), samt Innst. S. nr. 224 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 57 (2005-2006). En komplett elektronisk basert løsning for virksomhetsstyring, herunder full understøttelse for forsyningstjeneste, horisontal samhandel, lagerhold og materiellregnskap blir realisert gjennom Økonomiprojektet. Det vises i denne sammenheng til Innst. S. nr. 87 (2006-2007), jf. St.prp. nr. 20 (2006-2007).

Økonomiprojektet er et meget betydelig og høyt prioritert satsingsområde i Forsvaret, med viktige milepæler og leveranser i 2008.

Etter at Økonomiprojektet er avsluttet, gjenstår det å fullføre realiseringen av felles løsninger innenfor logistikkområdet. Dette prosjektet vil ha som ambisjon å gi Forsvaret en fullstendig logistikk-løsning, med bl.a. funksjonalitet for understøttelse av vedlikehold, avansert forsyning og anskaffelse i prosjekt. Forsvarsdepartementet vil komme tilbake til Stortinget vedrørende dette prosjektet.

3.1.13 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget

Det er ikke fattet anmodningsvedtak for Forsvarsdepartementet i stortingssesjonene (2005-2006) eller (2006-2007).

3.2 Særlig tema

3.2.1 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

Miljøledelse vil i 2008 videreutvikles i alle deler av sektoren slik at grunnlaget for integrering av miljøhensyn i alle plan- og beslutningsprosesser forbedres. Årlig miljøredegjørelse vil utarbeides. Tredjeparts (ekstern) sertifisering av miljøledelsessystemet i deler av virksomheten vil bli vurdert gjennomført.

Miljøredegjørelsen for 2006 beskriver sektorens miljøutfordringer, gjennomførte tiltak og aktuelle tiltak på kort og lang sikt. Høsten 2007 ble det igangsatt et arbeid for å etablere status for sektorens handlingsplan, "Forsvarets miljøvernarbeid". Miljøredegjørelsen og status for sektorhandlingsplanen skal legges til grunn for videre innsats og prioritering av tiltak.

På grunnlag av miljøredegjørelsen for 2006, og som en oppfølging av St.meld. nr. 14 (2006-2007) Sammen om et giftfritt miljø - forutsetninger for en tryggere fremtid, St.meld. nr. 26 (2006-2007) Om Regjeringens miljøpolitikk og St.meld. nr. 34 (2006-2007) Om norsk klimapolitikk, skal det rettes særskilt oppmerksomhet mot bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier, ressursforbruk, herunder bruk av energi, og utslipp av klimagasser og andre utslipp til luft.

Forsvaret skal ha miljøinformasjon som er relevant, dokumentert og tilgjengelig, for egen virksomhet og for allmennheten. Forsvaret skal i 2008 forbedre rutiner for å sikre oversikt og kontroll med virksomheten, herunder innsatsfaktorer, produksjonsmidler og produkter, som skader eller kan skade miljøet på kort eller lang sikt.

Innenfor følgende aktivitetsområder skal Forsvaret i 2008 prioritere å forbedre miljøprestasjon med hensyn til klimatiltak spesielt og miljøtiltak generelt: Eiendom, bygg og anlegg, transport, avfallshåndtering og innenfor anskaffelsesvirksomheten.

TVERRGÅENDE TEMA MILJØ OG FORBRUK

Regjeringens handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser, herunder miljøpolitikken for statlige innkjøp, gjelder for alle anskaffelser. Forsvarssektorens virksomheter skal etablere nødvendig kompetanse for å kunne stille miljøkrav og vektlegge disse ved alle typer anskaffelser. Bl.a. skal det legges vekt på fremtidsrettede løsninger, beste tilgjengelig teknologi og "beste praksis" ved kjøp av varer og tjenester for å fremme miljø- og energieffektivitet.

Pilotprosjektet for innføring av økologisk mat ved Forsvarets kantiner i Midt-Norge er planlagt utvidet til hele landet med målsetting om å nå en andel på 15 pst. økologisk mat innen 2015.

BEVARING AV NATURENS MANGFOLD OG FRILUFTSLIV

Som en følge av endrede behov tas mange skyte- og øvingsfelt ut av Forsvarets struktur. Betydelig personellinnsats til eksplosivrydding og kostnader knyttet til miljøoppdydding vil måtte påregnes over en lengre periode. Hjerkinnskytefelt skal tilbakeføres til sivile formål og inngå i en utvidet verneplan for Dovre, hvilket innebærer fortsatt stor ressursinnsats over flere år.

BEVARING OG BRUK AV KULTURMINNER

Miljø- og kulturminnevern skal reflekteres i organisasjon, kompetanse og holdninger ved planlegging og gjennomføring av militær aktivitet og operasjoner i Norge så vel som i utlandet.

RENT HAV OG VANN OG ET GIFTFRITT SAMFUNN

Forsvaret skal ha kunnskap om miljøgifter og utlekking av helse- og miljøfarlige kjemikalier fra bruk av ammunisjon, noe som gir grunnlag for å styrke utvikling og iverksetting av metoder og tiltak for avrennings sikring. Arbeidet med redusert bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og substitusjon av miljøgifter i virksomhetene skal intensiveres. Det skal settes klare mål for redusert bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Forsvarets mål er å øke kildesortering slik at mengde avfall til sluttbehandling ikke overskrider 25 pst. av generert avfallsmengde innen utgangen av 2010.

ET STABILT KLIMA OG REN LUFT

Forsvaret skal legge vekt på tiltak som bidrar til reduksjon i utslipp av klimagasser og utslipp av NO_x. Fremtidsrettede løsninger, beste tilgjengelig teknologi og beste praksis for å sikre miljøeffektive løsninger, herunder høy energieffektivitet ved anskaffelse og modernisering av eiendom, bygg og anlegg skal ligge til grunn ved gjennomføring av investeringer og aktiviteter i Forsvaret.

Bruk av fossilt brensel til oppvarming skal vurderes, og en planmessig overgang fra bruk av oljekjeler til fornybar energi skal forberedes og igangsettes. Pro-

gram Energiledelse i Forsvaret har målsetting om å konvertere 55 GWh til fornybar energi i perioden 2007-2010. I tillegg planlegges energiforbruket i Forsvaret i perioden redusert med 83 GWh årlig.

Program for ENØK i Forsvaret omfatter driftstiltak i energiledelsesprogrammet og investeringstiltak for oppgradering av energitekniske anlegg for å redusere energiforbruket og redusere driftskostnadene, herunder oppgradering av strømforsyning og etablering av fjernvarme- og bioenergianlegg. Program for ENØK i Forsvaret vil bli videreført i 2008.

Forsvaret benytter trening i simulator innenfor flere fagfelt. Bruk av simulator gir mulighet for trening på grunnleggende ferdigheter og gjennomføring av mengdetrening uten forbruk av bl.a. drivstoff og ammunisjon. Bruk av simulator gir økt mulighet til å øve på vanskelige elementer man eller ikke får øvd på, som f.eks. brann og andre ulykkesituasjoner. Simulatorbruk må imidlertid kompletteres med trening i reelt miljø. Erfaring tilsier at miljøpåvirkninger i terrenget, forbruk av ammunisjon og utslipp av klimagasser reduseres ved bruk av simulator.

MILJØHENSYN I OPERATIV VIRKSOMHET

Norge ratifiserte i 2006 avtalen om miljøhensyn ved NATO-ledet militær aktivitet. Forsvaret har lang og god erfaring med miljøvernoffiserer som deltar ved planlegging og gjennomføring av øvelser i Norge. Denne erfaringen skal videreføres og også nyttes ved internasjonale operasjoner. Forsvaret skal også redegjøre for miljøutfordringer og gjennomførte tiltak ved operasjoner i utlandet. Det er en ambisjon å gjennomføre en miljørevisjon av nasjonalt styrkebidrag i Meymaneh, Afghanistan, i 2008.

Forsvaret skal inneha nødvendig kompetanse for å kunne stille relevante miljøkrav til leveranser av tjenester og materiell og håndtering av avfall, herunder farlig avfall, i forbindelse med operasjoner i utlandet. Forsvaret skal gjennomføre tiltak for å minimere avfallsgenerering og redusere bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier i operasjoner i utlandet. Det er økt oppmerksomhet om fremskaffelse, forbruk og avhending av vann ved operasjoner i utlandet og de miljømessige utfordringer dette kan medføre. Vann kan være en knapp ressurs, og det kreves energi for å fremskaffe og behandle vann før og etter bruk. Forsvaret skal vurdere tiltak for å redusere vannforbruk til det strengt nødvendige.

Energiproduksjon ved internasjonale operasjoner til drift av utstyr, oppvarming og nedkjøling produseres ofte i generatoranlegg, hvilket resulterer i lokal forurensning, utslipp av klimagasser, transport av drivstoff og risiko for oljeutslipp. Forsvaret skal vurdere fremtidige løsninger med vekt på energieffektivisering og alternative metoder og utstyr for kraftproduksjon, oppvarming og nedkjøling.

3.2.2 *Oppfølging av likestillingsloven § 1A i Forsvaret*

I tillegg til tiltak for å fremme likestilling og å øke kvinneandelen i Forsvaret beskrevet i del I, punkt 3

Hovedmål og prioriteringer, er det besluttet at alle kvinnelige søkere til høyere militære stillinger skal omtales i innstillingen, uavhengig av rangeringen. Representantene i tilsetningsrådene skal ha kunnskap om Forsvarets satsing på likestilling og mangfold og ivareta dette aspektet ved innstillinger og tilsetninger.

Alle Forsvarets skoler skal gi utdanning i kjønnsrelaterte problemstillinger. Undervisningen skal tilpasses de ulike utdanningsnivåene og inngå i forberedelsene til internasjonale operasjoner. Før utreise skal soldatene få opplæring i de spesifikke kulturelle forhold som gjelder for den enkelte operasjon, deriblant forhold knyttet til kjønn og likestilling.

Forsvarets utstyr skal være tilpasset brukerne. Det er avdekket at bekledning og annet utstyr ikke i tilstrekkelig grad har vært tilpasset kvinner. Forsvarets avdelinger er ansvarlige for at kvinner får funksjonelt og tilpasset utstyr, og dette skal følges opp av den enkelte avdeling. Forut for innrykket av kvinner til frivillig verneplikt er det iverksatt et arbeid for å bedre dette, samt gjennomføre nødvendige tilpasninger av eiendom, bygg og anlegg.

Når Forsvaret planlegger og gjennomfører øvelser, skal kjønnsaspektet som hovedregel inngå i øvelses-scenariene. Dette tiltaket skal ytterligere bidra til at kjønnsaspektet blir ivaretatt både i forbindelse med internasjonale operasjoner og i Forsvarets aktiviteter nasjonalt.

Forsvarsdepartementet har utarbeidet en handlingsplan for i de kommende årene å sette fokus på langsiktig arbeid med holdninger, etikk og ledelse, jf. omtalen under del III, punkt 6.3 Iverksetting av handlingsplan for holdninger, etikk og ledelse. Tiltak for å bidra til økt mangfold og inkludering samt å skape forståelse for dette, er sentralt i handlingsplanen. Aktuelle virkemidler er temakonferanser, dialog med målgruppene, aktiv bruk av intranett og samarbeid med andre virksomheter.

Likestillingssituasjonen i Forsvarsdepartementet og forsvarssektoren for øvrig, er beskrevet i del I, punkt 3.7.4 Mennesker, læring og utvikling og i del I, punkt 4.3 Forsvarsdepartementet. Forsvarssjefen redegjør for likestillingssituasjonen i Forsvaret i sin årsrapport til Forsvarsdepartementet.

3.3 Komiteens merknader

Komiteen viser til St.prp. nr. 1 (2007-2008) og har ingen merknader.

4. MERKNADER TIL DE ENKELTE KAPITLER

De enkelte kapitler

For nærmere beskrivelse av de enkelte kapitler innen rammeområde 8, henvises det til St.prp. nr. 1 (2007-2008) fra Finansdepartementet, del II, kap. 42 på side 33, til St.prp. nr. 1 (2007-2008) fra Justis- og politidepartementet, del II, kap. 451/3451 på side 135-137 og til St.prp. nr. 1 (2007-2008) fra Forsvarsdepartementet, del II, kapitler på side 71-119.

Kap. 42 Forsvarets ombudsmannnemnd

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	4 100 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	4 800 000

Komiteen viser til St.prp. nr. 1 (2007-2008) og har ingen merknader.

Kap. 451-3451 Samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	500 679 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	512 383 000

Inntekter:

Saldert budsjett 2007	130 612 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	136 228 000

Komiteen vil vise til omtalen av samfunnssikkerhet og beredskap og Regjeringens forslag til bevilgninger for kap. 451 og kap. 3451 under programkategori 06.50 på sidene 122-139 i St.prp. nr. 1 (2007-2008) fra Justis- og politidepartementet.

Dagens sikkerhetsutfordringer er i mindre grad knyttet til tradisjonelle militære trusler. Muligheten for terroranslag, større miljø- og naturkatastrofer eller storulykker er blitt større. Komiteen er enig i at man må arbeide for en helhetlig sikkerhetspolitikk, for styrket samfunnssikkerhet og god balanse i forholdet mellom militær og sivil beredskap. Komiteen er derfor opp-tatt av at man kontinuerlig avklarer og kartlegger eventuelle beredskapsmessige gråsoner, fordi en god samhandling mellom ulike sektorer og etater er en kritisk faktor for å lykkes i krisehåndtering. Økt bruk av øvelser på alle nivå i offentlig forvaltning er etter komiteens mening derfor viktig, for både å styrke beredskapsvevnet og avdekke mulige svakheter og uklarheter i samhandlingen.

Komiteen viser til at Sivilforsvaret skal bistå nød- og redningsetatene ved større ulykker og hendelser, og at den operative styrken pr. i dag er på ca. 10 000 personer. Komiteen merker seg videre at forslag til ny styrkestruktur for Sivilforsvaret, samt ny sivilforsvarslov, er til vurdering og under arbeid i Justis- og politidepartementet.

Komiteen ser derfor frem til den kommende stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet, for nærmere avklaring om Sivilforsvarets fremtidige rolle og ressursbehov innenfor det totale samfunnssikkerhetsbehovet for Norge.

Komiteen vil i denne sammenheng også vise til sine tidligere merknader om Nasjonalt utdanningssenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB) og behovet for å satse på økt kompetanse på et overordnet nivå, jf. Innst. S nr. 49 (2004-2005) til St.meld. nr. 39 (2003-2004) Samfunnssikkerhet og sivil-militært samarbeid. Komiteen ber om at departementet følger opp målsettingene for dette kompetanseområdet.

Kap. 1700-4700 Forsvarsdepartementet

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2007	328 978 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	333 386 000	
Inntekter:		
Saldert budsjett 2007	0	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	200 000	

Komiteen viser til St.prp. nr. 1 (2007-2008) og har ingen merknader.

Kap. 1710-4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2007	271 532 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	989 000 000	
Inntekter:		
Saldert budsjett 2007	354 200 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	152 000 000	

Komiteen viser til at Forsvarsbygg er et forvaltningsorgan organisert som egen virksomhet, og drives i stor grad etter forretningsmessige prinsipper med eget styre og eget budsjett. Leieinntekter og oppdrag fra sine kunder er de viktigste inntjeningsområdene og det som setter rammene for virksomheten.

Komiteen har merket seg at Forsvarsbygg skal redusere husleiepriser - ved interneffektivisering av tjenestefunksjonene forvaltning, løpende drift, vedlikehold, lov- og forskriftsrelatert utvikling, samt renhold - med minimum 10 pst. innen utgangen av 2008 i tråd med gjeldende langtidsplan, jf. Innst. S. nr. 234 (2003-2004). Dette kravet er ut over oppnådde effektiviseringsgevinster ved utgangen av 2006, og ut over de tilpasninger som er en konsekvens av arealnedtrekk i forsvarssektoren.

Komiteen mener derfor at det er viktig at de ansatte og ansattes organisasjoner i Forsvarsbygg fortsatt involveres på en skikkelig måte i denne prosessen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er også gjort kjent med at de ansattes organisasjoner uttrykker at dette effektiviseringskravet gir et uakseptabelt press mot bl.a. renholdstjenestene i Forsvaret. Disse medlemmer mener derfor at det er viktig at de ansatte og ansattes organisasjoner i Forsvarsbygg fortsatt involveres på en skikkelig måte i denne prosessen.

Komiteen merker seg videre at det i budsjettforslaget for 2008 er lagt opp til et nettoresultat ved avhending av eiendom på 152 mill. kroner, og at dette er 200 mill. kroner lavere enn i 2007-budsjettet. Bakgrunnen for dette er at en vesentlig større andel av gjenværende EBA-masse er objekter med betydelige avhendingskostnader.

Komiteen merker seg at det for 2008 er foreslått å avsette 1 500 mill. kroner til investeringer i eiendom, bygg og anlegg, og at dette er en reell økning på 442,4 mill. kroner fra 2007. Økningen skyldes bl.a. høyere kostnader i byggebransjen og et ønske om å legge til rette for raskest mulig oppstart av investeringstiltak. Videre slutter komiteen seg til igangsetting av de to nye prosjektene med kostnadsramme over 100 mill. kroner, Militært treningsanlegg - Haakonsværn og flerbrukshall på Skjold fase 1.

Komiteens medlem fra Høyre viser til Høyres alternative budsjett, kap. 1710 i Budsjett-innst. S. I. (2007-2008) hvor Høyre øker rammen med 133 mill. kroner i forhold til det foreliggende forslaget.

Kap. 1716 Forsvarets forskningsinstitutt

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2007	147 034 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	150 191 000	

Komiteen har merket seg at korrigeret for budsjettekniske endringer er nivået på basisfinansieringen av Forsvarets forskningsinstitutt i 2007 videreført i 2008.

Komiteen er innforstått med at et hovedmål for Forsvarets forskningsinstitutt skal være å bistå Forsvarsdepartementet med råd angående effektivisering og modernisering av Forsvaret, herunder råd som er av betydning for beslutninger som vil forme Forsvarets fremtidige struktur. Komiteen ser også viktigheten av at instituttet har et spesielt ansvar for vitenskapelig basert teknologisk rådgivning.

Komiteen er opptatt av at Forsvaret ser på muligheter for samarbeid med allierte og andre naturlige samarbeidspartnere vedrørende materiellanskaffelser og logistikk. Komiteen er derfor positiv til at instituttet skal støtte opp under Forsvarsdepartementets målsetting om styrket internasjonalt materiell samarbeid og økt kjøp av standardiserte produkter til erstatning for egenutvikling av teknologi.

Kap. 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2007	592 552 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	610 796 000	

Komiteen merker seg at korrigeret for budsjettekniske endringer er post 1 reelt redusert med 30 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2007. Komiteen tar til etterretning at endringen bl.a. skyldes reduksjon i omstillingskostnader for Forsvarsbygg og reduserte lønnskostnader til avgangsstimulerende tiltak (AST).

Komiteen ser viktigheten av at Forsvarsdepartementet representerer ved forsvarsattacheene ved norske utenriksstasjoner. Komiteen er og klar over at Forsvarsdepartementet i tillegg har militærrådgivere

ved en rekke av Norges delegasjoner. Videre er komiteen innforstått med at attachéordningen kontinuerlig er under vurdering og at forsvarsattacheenes plassering og sideakkreditering derfor kan bli endret over tid.

Komiteen har merket seg at Norge i 2006 og 2007 har bidratt til opplæring relatert til den irakiske sikkerhetssektoren. Videre tar komiteen til etterretning at det basert på en helhetsvurdering ikke planlegges nye kurs i regi av Forsvarsdepartementet i Norge i 2008.

Komiteen tar til orientering at Forsvarsbygg i perioden 2002-2005 har redusert antall årsverk i organisasjonen betydelig. Komiteen er fornøyd med at målsettingen om bemanningsreduksjoner på ca. 540 årsverk, som var Forsvarsbyggs andel av Forsvarets daværende reduksjonsmål på 5 000, ble nådd. Komiteen merker seg at for å oppnå målet har Forsvarsbygg bl.a. benyttet seg av avgangsstimulerende tiltak (AST). Komiteen registrerer at dette påfører Forsvarsbygg forpliktelser utover omstillingsperioden.

Komiteen merker seg at korrigerert for priskompensasjon er post 71 Overføring til andre, økt med 1,1 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2007. Komiteen er opptatt av at Forsvarsdepartementet gir støtte til en rekke frivillige organisasjoner som støtter opp om Forsvarets oppgaver og som bidrar til å styrke befolkningens kunnskap om, og forståelse for, norsk sikkerhets- og forsvarspolitik.

Komiteen er på bakgrunn av spørsmål overfor departementet gjort kjent med at det er lagt opp til en økonomisk støtte til Veteranforbundet for "Skadde i Internasjonale Operasjoner (SIOPS)" på kr 400 000. Utover dette beløpet er det opplyst om at SIOPS har anledning til å søke om midler til andre konkrete prosjekter. Komiteen er tilfreds med dette.

Komiteen er også kjent med at det foreligger rapporter fra to arbeidsgrupper om veteraners rettigheter i forhold til Forsvaret som arbeidsgiver og om veteraners økonomiske rettigheter ved personskade, herunder psykiske senskader. Komiteen understreker betydningen av en rask avklaring av disse sakene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg Statskonsults evaluering av tilskuddsordningen for frivillige organisasjoner fra 2006. Disse medlemmer er kjent med at Norges Fredsråd har mottatt prosjektstøtte til gjennomføring av Freds- og forsvarspolitisk seminar i 2007. Disse medlemmer ønsker å stimulere til økt samarbeid og en bredere dialog i sikkerhetspolitikken og forutsetter at aktivitetsbaserte tilskudd også er tilgjengelig for fredsansisasjonene.

Kap. 1720-4720 Felles ledelse og kommandoapparat

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	2 293 386 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	1 834 280 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2007	12 687 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	5 253 000

Komiteen registrerer at korrigerert for budsjettekniske endringer er post 1 reelt redusert med 510,6 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2007.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser med undring og bekymring på at den reelle endringen i hovedsak skyldes at øvelse Cold Response 2008 ikke gjennomføres. Disse medlemmer ser det som svært uheldig at Forsvaret ikke ser det som økonomisk mulig å gjennomføre øving. Disse medlemmer er bekymret for at dette vil medføre at norske soldater ikke får den øvingsaktiviteten som er nødvendig for å tilegne seg de nødvendige kunnskaper og erfaring i forhold til de oppgaver Forsvaret er pålagt å løse.

Disse medlemmer viser til at departementet i St.prp. nr. 1 (2007-2008) anfører innfasingen av økonomiprojektet i LOS-programmet i Forsvaret som den viktigste grunn til at betydelig alliert øvelsesaktivitet i Norge avlyses. Disse medlemmer anerkjenner viktigheten av økonomistyringsprogrammet, men anser likevel at innføringen burde kunne gjennomføres i et tidsrom og på en måte som ikke går på bekostning av Forsvarets største og viktigste øvelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at øvelsene Cold Response 2008 og Gemini ikke vil bli gjennomført i 2008, og at årsaken er at Forsvarsdepartementet og Forsvarssjefen prioriterer gjennomføringen av Økonomiprojektet i LOS-programmet i Forsvaret. Disse medlemmer merker seg videre at det vil bli foretatt en gjennomgang av syklusen på større øvelser, pga. kostnadsutviklingen forbundet med slike øvelser. Disse medlemmer vil også vise til at selv om ikke øvelsene gjennomføres, så vil forsvarsgrenene tilføres øvingsmidler som til en viss grad kompenserer for bortfall av øvelsene. Disse medlemmer merker seg også at vertlandsstøtten til utenlandske avdelinger som kommer til Norge på trening, gjennomføres som planlagt.

Kap. 1723-4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	101 743 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	103 900 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2007	0
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	2 700 000

Komiteen viser til at NSM spiller en sentral rolle i å beskytte samfunnsfunksjoner og infrastruktur mot en rekke nye og mer uklare trusler. Komiteen vil særlig anerkjenne viktigheten av at disse oppgavene utføres i samarbeid med næringsliv og andre sentrale samfunnsaktører, blant annet gjennom NorCERT. Komiteen viser videre til at Forsvarsdepartementet og Justis- og politidepartementet i samarbeid skal foreta en systematisk gjennomgang av NSMs oppgave-

portefølje med tanke på hensiktsmessig ressursbruk, og imøteser dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at Norge må stå sterkt rustet mot trusler rettet mot infrastruktur og myke mål. Videre mener disse medlemmer det er nødvendig å heve den generelle kompetanse og forståelse for dagens og morgendagens trusselbilde innenfor NSMs ansvarsområde. Disse medlemmer ønsker i denne forbindelse å vise til Fremskrittspartiets alternative budsjett i Budsjett-innst. S. I (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Kap. 1725-4725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	2 060 291 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	2 174 458 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2007	39 191 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	39 677 000

Komiteen viser til at tradisjonell utdanning for vernepliktige blir tilbudt gjennom Voksenopplæringen, og merker seg videre at studiepoeng for vernepliktige vil implementeres i løpet av 2008. I tillegg ser komiteen viktigheten av at Forsvarets Skolesenter skal levere tidsriktig og målrettet kompetanse til Forsvarets militære organisasjon.

Komiteen merker seg i tillegg at Forsvarets kompetansesenter for kommando-, kontroll- og informasjonssystemer i 2008 vil ha spesielt fokus på styrkeproduksjon av kjernekompetanse for understøttelse av operasjoner, i tillegg til kapasitetsoppbygging for å styrke understøttelsen av den operative evne i internasjonale operasjoner. I tillegg vil Forsvarets kompetansesenter for logistikk (FKL) på Sessvollmoen bli videreført i 2008 som et felles kompetansesenter som utvikler, produserer og leverer kompetanse og operative kapasiteter til støtte for operasjoner både i Norge og i utlandet.

Komiteen ser det som positivt at Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet nå har kommet frem til en omforent modell for oppfølging av veteraner og at det i løpet av 2008 skal etableres nødvendige ressurser i Forsvarets sanitet slik at Forsvaret skal kunne ta sin del av oppfølgingsansvaret.

Kap. 1731-4731 Hæren

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	3 784 037 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	3 967 421 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2007	3 423 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	3 465 000

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er tilfreds med at Regjeringen legger opp til en betydelig avstyrking av Hæren i 2008.

Disse medlemmer vil vise til at bevilgningen til Hæren reelt styrkes med 3,9 prosent, eller 146 mill. kroner, sammenlignet med 2007. Den reelle budsjettøkningen for 2007 og 2008 blir dermed samlet på 455 mill. kroner.

Videre vil disse medlemmer vise til at over 2 år vil Hæren ha økt antall årsverk med over 40 prosent, noe som må anses som en betydelig styrking. Disse medlemmer merker seg at i 2008 skal dette nivået på årsverk som et minimum videreføres, og at den videre oppbyggingen av Hæren vil ta noe lengre tid, og derfor strekke seg inn også i neste langtidsperiode.

Disse medlemmer merker seg at den foreslåtte økningen i Hærens budsjett skal bidra til å styrke evnen til operativ aktivitet og utdanning til deltakelse i flernasjonale freds- og stabiliseringsoperasjoner i FN- og NATO-regi. Videre merker disse medlemmer seg at det i denne sammenheng vil bli gitt prioritet til å styrke personellet utholdenhet, bedre materiellsituasjonen og styrke kompetanse- og sikkerhetsarbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som naturlig å øke overføringene til den spisse delen av Forsvaret, ut fra dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Videre er disse medlemmer opptatt av at Hæren nå må få forutsigbarhet i sine budsjetter, slik at Hæren kan løse de oppdrag som blir pålagt av Stortinget. De senere års budsjetter har undergravet Hærens mulighet til å løse de pålagte oppgaver. Det er derfor behov for økt trening og innkjøp av materiell i øvings- og utdanningssammenheng. Dette er oppgaver som er viktige og nødvendige for å opprettholde et troverdig forsvar.

Samtidig er det en klar dreining mot et større fokus mot nordområdene i den generelle sikkerhetspolitiske debatt. Dette fordrer at Forsvaret har en vesentlig tilstedeværelse i Nord-Norge inklusiv Finnmark. Hæren har i så måte en viktig oppgave og må derfor sikres ressurser nok til å ha den nødvendige struktur i nordområdene. Videre er det et akutt behov for 500 nye befal til Hæren for å løse de oppgaver Hæren er pålagt. Disse medlemmer ønsker i denne forbindelse å vise til Fremskrittspartiets alternative budsjett i Budsjett-innst. S. I (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Komiteens medlem fra Høyre har merket seg at det legges opp til en styrking av Hæren slik det har vært forutsatt. Dette medlem har likevel merket seg at denne opptrapping tar lengre tid enn tidligere antatt og derfor vil strekke seg inn i neste planperiode.

Kap. 1732-4732 Sjøforsvaret

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2007	2 693 410 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	2 846 940 000	
Inntekter:		
Saldert budsjett 2007	5 742 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	23 140 000	

Komiteen merker seg at korrigert for budsjettek- niske endringer er post 1 Driftsutgifter reelt økt med 0,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2007.

Komiteen er innforstått med at Sjøforsvaret skal prioritere det sjømilitære nærværet i nordområdene. Komiteen merker seg at Sjøforsvaret vil fortsette innfasingen av nye strukturelementer i 2008. Videre registrerer komiteen at den samtidige utskiftingen av flere fartøyklasser vil medføre en reduksjon i aktivitet og styrkeproduksjon i noen år. Komiteen forventer likevel at dette ikke får alvorlige konsekvenser for de pålagte oppgaver Sjøforsvaret skal løse i perioden. Komiteen registrerer at de nye Fridtjof Nansen- klasse fregatter forventes å ha en begrenset operativ kapasitet for to fartøyer i 2008.

Komiteen ser med bekymring at de første fregat- tene tidligst kan forventes å ha maritime helikoptre (NH-90) med initiell operativ kapasitet om bord fra 2011-2012, på grunn av forsinket leveranse. Komite- en forventer at Stortinget blir orientert om fremdrif- ten i innfasingen av disse kapasiteter.

Komiteen er fornøyd med at Sjøforsvaret skal ha fokus på å opprettholde operativ aktivitet i nord på et høyest mulig nivå. Komiteen registrerer at hovedut- fordringen for Sjøforsvaret i 2008 vil være å sikre per- sonell og kompetanse til Sjøforsvarets godkjente struk- tur med fokus på bemanning av nye fartøyer. Komiteen forventer at det iverksettes tiltak for å lette situasjonen og sikre operative kapasiteter til det stadig gjeldende behov for Sjøforsvaret.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittsparti- et ser det som naturlig å øke overføringene til den spisse delen av Forsvaret, ut fra dagens sikkerhets- politiske situasjon. Sjøforsvaret er i den situasjon at det er til stadighet aktuelt å nytte fartøy i forbindelse med internasjonale operasjoner. Videre er disse med- lemmer svært opptatt av at Marinens tilstedeværelse i nordområdene må styrkes betraktelig. Spesielt må man se Forsvarets nærvær og fokus i sammenheng med dagens og morgendagens politiske og militære utfor- dringer. Dette medfører store krav til dyktighet, fleksi- bilitet og materiell.

Videre er Forsvaret i ferd med å innføre nye fregatter, og dette medfører da en kraftig økning i behovet for driftsmidler. Forberedelsene til innfasing av nye MTB- er vil også belaste Sjøforsvarets budsjett. Det er derfor nødvendig å styrke driftsbudsjettet, slik at disse opp- drag kan løses på en hensiktsmessig og forsvarlig måte. Disse medlemmer viser også til de utfordringer

Sjøforsvaret har i forbindelse med utdanning av mann- skaper til en stadig voksende flåte. Disse medlem- mer ønsker i denne forbindelse å vise til Fremskrittspartiets alternative budsjett i Budsjett-innst. S. I (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Kap. 1733-4733 Luftforsvaret

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2007	3 392 486 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	3 406 254 000	
Inntekter:		
Saldert budsjett 2007	57 467 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	58 180 000	

Komiteen merker seg at Luftforsvaret i 2008 vide- refører å produsere styrker til Forsvarets styrkestruktur og operative engasjement, gjennomføre pålagt freds- virksomhet og bidra til å løse oppdrag i fred, krise og krig både nasjonalt og internasjonalt. I tillegg ser komiteen viktigheten av at også Luftforsvaret vil ha et hovedfokus på den operative aktiviteten i nord.

Komiteen merker seg at Luftforsvaret forventer å fylle utdanningskvotene i 2008 gjennom direktekrut- tering av personell med befalsutdanning til fagutdan- ning og avdelingsbefalstilsetting, en ordning som plan- legges nyttet også i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittsparti- et ser det som naturlig å øke overføringene til den spisse delen av Forsvaret, ut fra dagens sikkerhets- politiske situasjon. Luftforsvaret er i den situasjon at det i dag benyttes - og at det i fremtiden vil være aktuelt å benytte - deres fly og mannskaper i forbindelse med internasjonale operasjoner. Videre er disse med- lemmer opptatt av å styrke den maritime overvåknin- gen i nordområdene. Dette medfører store krav til dyk- tighet, fleksibilitet og materiell. Det er etter disse medlemmers oppfatning viktig å ta høyde for økede kostnader i forbindelse med innfasing av nye transport- fly. Disse medlemmer ønsker i denne forbindelse å vise til Fremskrittspartiets alternative budsjett i Bud- sjett-innst. S. I (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Kap. 1734-4734 Heimevernet

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2007	1 064 891 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	1 082 867 000	
Inntekter:		
Saldert budsjett 2007	1 774 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	1 796 000	

Komiteen registrerer at korrigert for budsjettek- niske endringer er post 1 Driftsutgifter reelt økt med 7,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2007.

Komiteen ser at en fortsatt modernisering av HVs materiell har høy prioritet. Komiteen tar til etterretning at det er forventet investert inntil 450 mill. kroner i nytt materiell i 2008. Komiteen tar til orientering at styrkeproduksjon og operativ virksomhet i 2008 videreføres på et noe lavere nivå enn i 2007.

Komiteen registrerer at Regjeringen vil utvide ordningen med frivillige heimevernssoldater for å støtte forsvarsgrenenes deltagelse under operasjoner i utlandet. Komiteen ser på heimevernssoldater som en stor ressurs for Forsvaret og er positiv til at disse på frivillig basis deltar i operasjoner i utlandet der dette er hensiktsmessig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser med bekymring på at dette medfører at full operativ kapasitet ikke vil nås for alle styrke kategorier ved utgangen av inneværende langtidspenning, slik det var forutsatt ved langtidspenningens inngåelse. Disse medlemmer forventer at dette vil bli brakt i orden så raskt som mulig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at Regjeringen legger stor vekt på kvalitetsreformen i Heimevernet (HV) og prioriterer derfor HV også i 2008. Disse medlemmer vil vise til at fortsatt modernisering av HVs materiell har høy prioritet og det forventes investert inntil 450 mill. kroner i nytt materiell i 2008. Disse medlemmer merker seg at styrkeproduksjon og operativ virksomhet videreføres i 2008, på et noe lavere nivå enn i 2007. Disse medlemmer merker seg også at dette medfører at full operativ kapasitet ikke vil nås for alle styrke kategorier ved utgangen av inneværende langtidspenning. Disse medlemmer merker seg videre at det totalt er det avsatt inntil 1 504 mill. kroner til fornying og drift av HV i 2008.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som en nødvendighet å øke denne posten for å ivareta de behov Heimevernet har for å gjennomføre nødvendig og tidsmessig trening og utdanning. Materiellmessig står Heimevernet overfor store utfordringer, dette må det tas høyde for i budsjett-rammen. Disse medlemmer mener at med en betydelig omorganisering er Heimevernet i likhet med øvrige våpengrener avhengig av forutsigbarhet i budsjettene og tilpasning av budsjettene etter aktivitetsnivå. Disse medlemmer mener det er viktig å ta hensyn til den senere tids utvikling og bruk av heimevernssoldater og befal i fredstid, i sammenheng med terrorberedskap o.l. Disse medlemmer ønsker i denne forbindelse å vise til Fremskrittspartiets alternative budsjett i Budsjett-innst. S. I (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Komiteens medlem fra Høyre viser til sine generelle merknader, hvor kap. 1734 tilføres 50 mill. kroner utover det foreliggende forslag. Dette medlem har særlig merket seg at omfanget av øvelser for

Heimevernets mannskaper ikke er tilfredsstillende. Omstillingene i Heimevernet er meget vellykkede og dette medlem mener at styrket øvelsesaktivitet er nødvendig for ytterligere å bygge opp under denne positive utviklingen.

Kap. 1735 Forsvarets etterretningstjeneste

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	815 311 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	834 347 000

Komiteen viser til at Etterretningstjenestens budsjett for 2008 medfører en videreføring i forhold til saldert budsjett for 2007. Komiteen viser videre til den helt sentrale rolle E-tjenesten spiller i forhold til å betjene militære og relevante sivile brukere om endringer i den militære og politiske situasjonen i norsk interesseområde og i forhold til norske styrker som opererer utenfor landets grenser. I en tid der informasjon blir stadig viktigere er en kompetent og effektiv etterretningstjeneste en forutsetning for å sikre militære og sivile myndigheter et korrekt og oppdatert beslutningsgrunnlag. Komiteen vil særlig understreke viktigheten av å opprettholde og styrke forbindelser og samarbeid med tilsvarende tjenester i andre land.

Kap. 1740-4740 Forsvarets logistikkorganisasjon

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	2 478 362 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	2 500 807 000

Inntekter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	240 248 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	225 244 000

Komiteen viser til at Forsvarets logistikkorganisasjons (FLO) budsjett er foreslått redusert med reelt 142,8 mill. kroner fra saldert budsjett 2007. Komiteen merker seg videre at det i budsjettforslaget anføres at Forsvarets driftssituasjon i 2008 blir krevende for flere avdelinger, ikke minst i Forsvarets logistikkorganisasjon.

Komiteen er også gjort kjent med at flere av arbeidstakerorganisasjonene i Forsvaret er bekymret for at det ikke er samsvar mellom de reduksjonskrav FLO blir pålagt og hva den operative aktivitet krever av logistikk- og støttefunksjoner.

Komiteen merker seg også at det i St.prp. nr. 22 (2007-2008) Om endringer i statsbudsjettet for 2007 under Forsvarsdepartementet, foreslås å styrke budsjettet til FLO betraktelig for å dekke høyere kostnader enn budsjettet. Komiteen forutsetter av den grunn at departementet nøye følger opp utviklingen og kostnadssituasjonen i FLO for 2008. Komiteen vil for øvrig vise til sin budsjettmerknad om FLO fra i fjor, jf. Budsjett-innst. S. nr. 7 (2006-2007), om at årsverksrammer må betraktes som et verktøy, men at de ikke må stå i veien for å etablere løsninger som er totaløkonomisk gunstige.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser med bekymring på at FLO ikke er i stand til å levere det materiell og tjenester de operative avdelinger etterspør. Riksrevisjonen skriver i Dokument nr. 1 (2006-2007) Forsvarsdepartementet, at de er bekymret for norsk forsvarsevne som følge av FLOs manglende midler til å ansette personell for å foreta innkjøp og andre oppgaver i forbindelse med logistikk til Forsvarets avdelinger. Dette bekymrer også disse medlemmer. Disse medlemmer ønsker i denne forbindelse å vise til Fremskrittspartiets alternative budsjett i Budsjett-innst. S. I (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Kap. 1760-4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	9 132 225 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	8 854 548 000
Inntekter:	
Saldert budsjett 2007	260 000 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	273 230 000

Komiteen merker seg at korrigert for budsjettekniske endringer er post 1 Driftsutgifter reelt økt med 13 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2007.

Komiteen merker seg at post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, er redusert med om lag 134 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2007. Komiteen er innforstått med at posten omfatter investeringer i nytt materiell til Forsvaret. Komiteen er derfor opptatt av at posten er tilpasset de reelle investeringsbehov. Komiteen er videre klar over at posten i tillegg omfatter utgifter til markedsføring av forsvarsmateriell i utlandet i samarbeid med norsk industri. Komiteen er opptatt av at norsk industri får assistanse og aktiv støtte fra Forsvarsdepartementet i forbindelse med salg av norsk forsvarsteknologi og kompetanse. Særlig er komiteen opptatt av at materiellanskaffelser som gir rett til gjenkjøp gir norsk industri oppdrag som er teknologidrivende og gir adgang til markeder også i sivil sektor.

Komiteen tar til etterretning at investeringsaktiviteten i 2008 rettes inn mot investeringer i strukturen som ble vedtatt ved behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003-2004). Komiteen er fornøyd med at Forsvarsdepartementet vil sikre at nye prosjekter blir styrt inn mot vedtatt struktur bl.a. ved hjelp av en gjennomgående perspektivplan for materiell som oppdateres årlig.

Komiteen ser positivt på at det for perioden 2005-2008 er lagt til grunn en gradvis økende avsetning av midler til materiellinvesteringer for å understøtte den omfattende moderniseringen av Forsvaret. Komiteen tar til orientering at det totalt er avsatt om lag 7,7 mrd. kroner innenfor kap.1760 post 45. Videre merker komiteen seg at dette nivået sikrer gjennomføring av pågående prosjekter som nye fregatter, MTB Skjold, nye sjømålsmissiler (NSM), oppdatering av P-3 Orion,

nye maritime helikoptre, nye pansrede kjøretøyer, oppdatering av F-16 med mer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er bekymret over at den bevilgningsmessige utviklingen imidlertid ligger under det behovet som ble anslått i forbindelse med inneværende langtidsplan. Disse medlemmer registrerer at samlet underdekning i perioden 2005-2008 med dette vil bli ca. 4 mrd. kroner. Disse medlemmer registrerer at konsekvensene av denne underdekningen er blitt delvis redusert ved forsinket innføring av nye fregatter og maritime helikoptre, som har ført til mindre utbetalinger enn planlagt. Disse medlemmer ser utfordringene i at behovet for fortsatt fornyelse i årene som kommer er betydelig. Videre er disse medlemmer klar over at utbetalinger til fregattene og de maritime helikoptrene vil pågå også etter 2008. Disse medlemmer ser at dette øker utfordringene i neste langtidsperiode.

Komiteens medlem fra Høyre vil i denne forbindelse særlig vise til Høyres alternative budsjett i Budsjett-innst. S. I (2007-2008), hvor kap. 1760 økes med kr 366 000 000 i forhold til det foreliggende budsjettforslag.

Stortinget besluttet i 2001 (Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001)) at en fremskaffelse av nye kampfly skulle forberedes. Dette arbeidet pågår. Komiteen registrerer at Regjeringen er opptatt av at de har lagt forholdene til rette for en reell konkurranse i kampflyprosessen og at Regjeringen har forsterket og utvidet den etablerte dialogen med de tre aktuelle kandidatene for nye kampfly; *Eurofighter*, *JAS Gripen* og *Joint Strike Fighter* (JSF).

I denne forbindelse er komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre opptatt av at det er en faktisk reell konkurranse mellom de tre aktuelle tilbydere. Disse medlemmer ser det som avgjørende at de tre kandidatene behandles likt og at de får samme oppfølging i forbindelse med kontakt med Forsvarsdepartementet, Regjeringen og norsk industri.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at i motsetning til tidligere regjering, er det nettopp denne regjeringen Stoltenberg II som har etablert en reell konkurransesituasjon mellom de tre kampflykandidatene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser dagens økonomiske situasjon i Forsvaret som kritisk. Spesielt med tanke på store materiellanskaffelser er situasjonen vanskelig. For å lette dette presset ønsker disse medlemmer å fordele innkjøpet av nye kampfly til 2 blokker. Dette selvsagt uavhengig av valg av type kampfly. Disse medlemmer ser både økonomiske og teknologiske fordeler ved å foreta en anskaffelse på denne måten. Teknologisk vil Forsvaret på denne måten kunne vurdere nye

typer kampfly, eller andre typer luftstridsmidler, som blir utviklet frem mot anskaffelse av blokk 2 av kampfly, på et senere tidspunkt. Disse medlemmer ser klare fordeler ved å anskaffe et mindre antall kampfly så snart som mulig, slik at overlapping mellom den eksisterende og kommende flytypen kan gå så smertefritt som mulig.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for delt innkjøp av nye kampfly, og ber Regjeringen utrede konsekvensene ved split-buy-forhold til de nå aktuelle leverandører av nye kampfly."

"Stortinget ber Regjeringen likestille utviklingskontraktene mellom Norge og de tre prosjektene JSF, Eurofighter og JAS/Gripen, økonomisk og politisk."

Disse medlemmer ønsker at Regjeringen må iverksette en vurdering av tilstanden til Orion-flyene samt en plan for nyanskaffelse av ny tilsvarende kapasitet. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede en tilstandsrapport på dagens Orion-fly. Stortinget ber Regjeringen fremlegge for Stortinget en plan for anskaffelse av tilsvarende kapasitet."

Kap. 1790-4790 Kystvakten

Utgifter:		Kroner
Saldert budsjett 2007	816 689 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	842 563 000	
Inntekter:		
Saldert budsjett 2007	370 000	
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	375 000	

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er tilfreds med at Regjeringen viderefører et høyt nivå på bevilgningene til Kystvaktens og at aktivitetene i nordområdene forutsettes styrket i 2008.

Flertallet vil vise til at Kystvakten gjennom prioritering av nordområdene har fått betydelige reelle bevilgningsøkninger i de senere år, og at dette høye nivået foreslås videreført i 2008.

Disse medlemmer vil videre vise til at Kystvaktens sentrale oppgaver i fredstid er å hevde norsk suverenitet i norsk sjøterritorium og suverene rettigheter i havområder under norsk jurisdiksjon. Videre vil disse medlemmer vise til at gjennom tilgjengelighet, tilstedeværelse og kompetanse skal Kystvakten medvirke til troverdig norsk suverenitetshevdelse, og ivaretagelse av norske rettigheter og forpliktelser i disse områdene.

Disse medlemmer har merket seg at Kystvaktens struktur moderniseres gjennom planmessig utskifting av eldre fartøyer, og at inntil 15 fartøyer skal seiles i 2008. Videre merker disse medlemmer seg at

forsinket innfasing av NH-90-helikoptre medfører at Lynx-helikoptre fortsatt må operere, noe som vil gi redusert helikoptertilgjengelighet i 2008. Disse medlemmer merker seg også at Kystvakten i 2008 må tilpasse aktivitet og seilingsmønster til de nye fartøyene som skal settes i drift og som er noe dyrere å drifte enn de gamle. Disse medlemmer vil imidlertid vise til at dette kompenseres i noen grad av at de nye fartøyene har økt kapasitet og rekkevidde.

Disse medlemmer har videre merket seg at produksjonen i Kystvakten måles bl.a. i antall patruljedøgn, men at patruljedøgn alene imidlertid sier lite om effekten av Kystvaktens arbeid. Disse medlemmer er derfor enige i at rett kontroll på rett sted til rett tid også avhenger av det totale situasjonsbildet og beslutningsgrunnlaget som etableres bl.a. gjennom overvåkning, og at Luftforsvarets maritime patruljefly er en viktig del av Kystvaktens virksomhet. Disse medlemmer er tilfreds med at Kystvaktens aktivitet i 2008 prioriteres til nord.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som et klart behov å få en bedre tilstedeværelse av Kystvakten i våre nordområder og ellers langs vår langstrakte kyst. De senere år har det vært en negativ utvikling i tilstedeværelse og antall operative tjenstedøgn. Disse medlemmer bygger denne bekymring på at blant annet kystvaktfartøyet "KV Svalbard" i det siste året har hatt en betydelig nedgang i operative tjenstedøgn. Videre ønsker disse medlemmer å peke på det faktum at "KV Svalbard" i det inneværende år også har hatt en dramatisk nedgang i antall operative helikoptertimer. En slik utvikling er etter disse medlemmers oppfatning svært lite relatert til en øket overvåking av våre utsatte og strategisk svært viktige havområder i nord. Disse medlemmer ønsker for ordensskyld å utdype disse medlemmers forståelse for operative tjenstedøgn. Operative tjenstedøgn er slik disse medlemmer oppfatter det, at kystvaktens fartøy har en bemanning som er tilsvarende den som er tjenestespesifisert for å oppfylle kravet om operabilitet i forhold til tjenestebeskrivelse. Videre er det nødvendig at fartøyet er utstyrt materiellmessig i forhold til de tjenesteoppgaver som er spesifisert for tjeneste for det aktuelle fartøy. Det er og nødvendig at fartøyet har de nødvendige støttekapasiteter i forhold til tjenesteoppdrag og ressursbehov, herunder helikopterkapasitet, vinsjkapasitet, bordskapasitet, dykkere og andre nødvendige kapasiteter. Disse medlemmer er av den oppfatning at flere av Kystvaktens fartøyer har en nedgang i operative tjenstedøgn. Disse medlemmer er derimot klar over at antall seilingsdøgn på enkelte av Kystvaktens fartøyer har hatt en positiv utvikling. Slik disse medlemmer ser det innebærer dette dessverre ikke at Kystvaktens oppgaver er blitt bedre ivarett. Disse medlemmer ser ikke en stor gevinst i at fartøy nyttes til andre oppgaver enn ordinær kystvakt-tjeneste, i tjenesteforstand ut fra overvåkings- og suverenitetshevdelses tankegang. Disse medlemmer mener det nå må bevilges mer penger til drift, slik at operativ tilstedeværelse i større grad kan sikres i våre

havområder. Disse medlemmer ønsker i denne forbindelse å vise til vårt alternative budsjett i Budsjett-innst. S. I. (2007-2008), jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Kap. 1791 Redningshelikoptertjenesten

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	37 800 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	31 835 000

Komiteen viser til at Forsvaret støtter redningstjenesten med 330-skvadronen på permanent basis, og at det faglige og budsjettmessige ansvar for tjenesten tilhører Justis- og politidepartementet som setter krav til beredskap og tilgjengelighet. Komiteen merker seg også at det er foretatt en kartlegging av relevante kostnader for redningshelikoptertjenesten, og at det er fastlagt en fordelingsnøkkel for kostnader som skal belastes henholdsvis Justis- og politidepartementet og Forsvarsdepartementet. For øvrig viser komiteen til omtale av redningshelikoptertjenesten i St.prp. nr. 1 (2007-2008) fra Justis- og politidepartementet.

I forbindelse med anskaffelse av nye redningshelikoptre, vil komiteen fremheve at den fagmilitære anbefaling er at nye redningshelikoptre baseres på en middelstung enhetsplattform for å oppnå optimale operative, logistiske og kompetansmessige synergier med øvrig helikopterstruktur i Forsvaret.

Kap. 1792-4792 Norske styrker i utlandet

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	749 580 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	732 090 000

Inntekter:

Saldert budsjett 2007	10 000 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	10 124 000

Komiteen registrerer at korrigerert for lønns- og priskompensasjon er post 1 økt med 6,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2007.

Komiteen tar til orientering at Regjeringen prioriterer deltagelse i internasjonale operasjoner innenfor rammen av multilaterale organisasjoner. Komiteen merker seg at spesielt FN og NATO er prioritert. Komiteen tar til etterretning at det er Regjeringens ambisjon at nivået på norsk deltagelse i internasjonale fredsoperasjoner skal økes.

Komiteen er fornøyd med at det kun er operasjoner som er påregnelige som er lagt inn i budsjettet.

Kap. 1795-4795 Kulturelle og allmennyttige formål

Utgifter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	228 622 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	244 489 000

Inntekter:

Saldert budsjett 2007	2 288 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	2 316 000

Komiteen ser det som positivt at Forsvarets musikk får økte bevilgninger i 2008, også utover den bevilgning som ble gitt i Revidert nasjonalbudsjett 2007. Komiteen støtter opp om det faktum at Forsvarets musikk er en viktig tradisjons- og kulturbærer og et viktig kommunikasjonsverktøy i Forsvaret.

Komiteen ser det som viktig og positivt at det er utviklet en målsetting om at de nasjonale festningsverkene skal ivaretas gjennom verdibevarende og tilstandsbasert vedlikehold og fremtre med verdighet. Derigjennom er det også viktig at økonomisk prioritering videreføres.

Komiteen anerkjenner at omleggingen av Forsvaret har medført betydelige utfordringer for en rekke kommuner. Forsvarsdepartementet har i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet utarbeidet et opplegg for å støtte de kommunene som rammes hardest av Forsvarets omstilling, og at denne støtte videreføres med samme beløp i 2008 som i 2007, anses som viktig.

Komiteen er videre kjent med at direktøren for Forsvarsmuseet har fått inntil kr 500 000 til disposisjon, bl.a. for å vurdere dette initiativet i sammenheng med Grunnlovsjubileet i 2014. Komiteen er tilfreds med dette, og viser for øvrig til vedlagte brev fra departementet i innstillingen.

Kap. 4799 Militære båter

Inntekter:	Kroner
Saldert budsjett 2007	1 000 000
Forslag St.prp. nr. 1 (2007-2008)	500 000

Komiteen viser til St.prp. nr. 1 (2007-2008) og har ingen merknader.

5. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for delt innkjøp av nye kampfly, og ber Regjeringen utrede konsekvensene ved split-buy-forhold til de nå aktuelle leverandører av nye kampfly.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen likestille utviklingskontraktene mellom Norge og de tre prosjektene JSF, Eurofighter og JAS/Gripen, økonomisk og politisk.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen utrede en tilstandsrapport på dagens Orion-fly. Stortinget ber Regjeringen fremlegge for Stortinget en plan for anskaffelse av tilsvarende kapasitet.

6. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Rammeområde 8 (Forsvar)

I

På statsbudsjettet for 2008 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
42	1	Forsvarets ombudsmannsnemnd Driftsutgifter	4 800 000	
451	1	Samfunnssikkerhet og beredskap Driftsutgifter	505 344 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 339 000	
	70	Overføringer til private	4 700 000	
1700	1	Forsvarsdepartementet Driftsutgifter	319 113 000	
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	14 273 000	
1710	24	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg Driftsresultat	-511 000 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 500 000 000	
1716	51	Forsvarets forskningsinstitutt Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	150 191 000	
1719	1	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet Driftsutgifter	360 594 000	
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet	18 000 000	
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	57 202 000	
	78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i> ..	175 000 000	
1720	1	Felles ledelse og kommandoapparat Driftsutgifter	1 620 280 000	
	50	Overføringer Statens Pensjonskasse, <i>kan overføres</i>	208 000 000	
	70	Renter låneordningen, <i>kan overføres</i>	6 000 000	
1723	1	Nasjonal sikkerhetsmyndighet Driftsutgifter	103 900 000	
1725	1	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben Driftsutgifter	2 174 458 000	
1731	1	Hæren Driftsutgifter	3 967 421 000	
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter	2 846 940 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
1733	1	Luftforsvaret Driftsutgifter	3 406 254 000	
1734	1	Heimevernet Driftsutgifter	1 082 867 000	
1735	21	Etterretningstjenesten Spesielle driftsutgifter	834 347 000	
1740	1	Forsvarets logistikkorganisasjon Driftsutgifter	2 500 807 000	
1760	1	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760 post 45</i>	881 255 000	
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	10 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> ..	7 693 293 000	
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	260 000 000	
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760 post 44</i>	10 000 000	
1790	1	Kystvakten Driftsutgifter	842 563 000	
1791	1	Redningshelikoptertjenesten Driftsutgifter	31 835 000	
1792	1	Norske styrker i utlandet Driftsutgifter	732 090 000	
1795	1	Kulturelle og allmennyttige formål Driftsutgifter	223 589 000	
	60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	19 500 000	
	72	Overføringer til andre	1 400 000	
		Totale utgifter		32 057 355 000
Inntekter				
3451	1	Samfunnssikkerhet og beredskap Gebyrer	109 977 000	
	3	Diverse inntekter	26 251 000	
4700	1	Forsvarsdepartementet Diverse inntekter	200 000	
4710	47	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg Salg av eiendom	152 000 000	
4720	1	Felles ledelse og kommandoapparat Driftsinntekter	2 216 000	
	70	Renter låneordning	202 000	
4723	1	Nasjonalt sikkerhetsmyndighet Driftsinntekter	2 700 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
4725	1	Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben		
		Driftsinntekter	39 677 000	
4731	1	Hæren		
		Driftsinntekter	3 465 000	
4732	1	Sjøforsvaret		
		Driftsinntekter	23 140 000	
4733	1	Luftforsvaret		
		Driftsinntekter	58 180 000	
4734	1	Heimevernet		
		Driftsinntekter	1 796 000	
4740	1	Forsvarets logistikkorganisasjon		
		Driftsinntekter	225 244 000	
4760	48	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg		
		Fellesfinansierte bygge- og anleggsinntekter	273 230 000	
4790	1	Kystvakten		
		Driftsinntekter	375 000	
4792	1	Norske styrker i utlandet		
		Driftsinntekter	10 124 000	
4795	1	Kulturelle og allmenntilgjengelige formål		
		Driftsinntekter	2 316 000	
4799	86	Militære bøter		
		Militære bøter	500 000	
		Totale inntekter		931 593 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2008 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 451 Samfunnsikkerhet og beredskap post 1 mot tilsvarende merinntekter under kap 3451 postene 3 og 6.
2. overskride bevilgningen under kap. 451 Samfunnsikkerhet og beredskap, post 1 Driftsutgifter, med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Samfunnsikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

III

Nettobudsjettering

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2008 kan trekke salgsomkostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før det oversky-

tende inntektsføres under kap. 3451 Samfunnsikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

IV

Avhending av sivilforsvarsanlegg

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2008 kan overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

V

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2008 kan:

1. benytte alle merinntekter til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:
  - a. inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.
  - b. inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av

- bevilgningen under kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. 2. ta med ubrukte merinntekter ved utregning av overførbart beløp.

VI

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2008 kan:

1. foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	
	1	Driftsutgifter	80 mill. kroner
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter	900 mill. kroner
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter	800 mill. kroner
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter	1 600 mill. kroner
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter	300 mill. kroner
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon	
	1	Driftsutgifter	300 mill. kroner
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	
	1	Driftsutgifter	125 mill. kroner
	44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel	100 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	24 000 mill. kroner
	48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel	150 mill. kroner
	75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATO's investeringsprogram for sikkerhet	150 mill. kroner
1790		Kystvakten	
	1	Driftsutgifter	5 000 mill. kroner
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter	90 mill. kroner
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter	100 mill. kroner

2. gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 60 mill. kroner ut over det som dekkes av egne avsetninger.

VII

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2008 kan gi tilsagn om økonomisk støtte utover bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	73	Forskning og utvikling	10 mill. kroner

VIII

Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2008 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det oversky-

tende inntektsføres under kap. 4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, post 45 Store nyan-skaffelser og kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg, post 47 Salg av eiendom.

IX

Organisasjon og verneplikt

Stortinget samtykker i at:

1. Forsvarsdepartementet i 2008 kan fastsette Forsvarets organisasjon slik det går frem av redegjørelsen i St.prp. nr. 1 (2007-2008).
2. Forsvarsdepartementet i 2008 kan fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten og heimevernstjenesten slik det går frem av St.prp. nr. 1 (2007-2008).
3. Forsvarsdepartementet i 2008 kan gi øvrige bestemmelser slik det går frem av St.prp. nr. 1 (2007-2008).
4. Forsvarsdepartementet i 2008 kan verve personell innenfor rammen av de foreslåtte bevilgninger.
5. tidspunkt for yrkestilsetting etter gjennomført og bestått 3-årig grunnleggende offisersutdanning endres slik det går frem av St.prp. nr. 1 (2007-2008).
6. enheter oppsatt med frivillige heimevernssoldater kan overføres til forsvarsgrener eller fellesinstitusjoner, og nyttes i operasjoner i utlandet.

X

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2008 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter, herunder større bygg- og eiendomsprosjekter, som presentert under Nye prosjekter i St.prp. nr. 1 (2007-2008), innenfor de kostnadsrammer som er anført i St.prp. nr. 1 (2007-2008).

2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i St.prp. nr. 1 (2007-2008), herunder endrede kostnadsrammer.
3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringer av lavere kategori, samt byggeprosjekter med en nasjonal andel som ikke overstiger 100 mill. kroner.
4. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom formål, bygg- og eiendoms kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i St.prp. nr. 1 (2007-2008).
5. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
6. igangsette prosjektering av byggeprosjekter med en samlet utgift tilsvarende 5 pst. av bevilgningen på de respektive poster.

XI

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2008 kan:

1. avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris når det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen. Eiendommene skal normalt legges ut for salg i markedet, men kan selges direkte til fylkeskommuner eller kommuner til markedspris, innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Dersom eiendommene er aktuelle for friluftsf- eller kulturformål, kan de selges på samme vilkår til Statskog SF hvis ikke fylkeskommuner eller kommuner ønsker å kjøpe eiendommene.
2. avhende fast eiendom til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

Oslo, i forsvarskomiteen, den 29. november 2007

Jan Petersen

leder og ordf. for kap.
42, 1700, 1723, 1735, 4700 og 4723

Bendiks H. Arnesen

ordf. for kap. 1731, 1740, 1790,
4731, 4740 og 4790

Per Roar Bredvold

ordf. for kap. 1720, 1792, 4720
og 4792

Bjørn Jacobsen

ordf. for kap. 1725, 1733, 1795, 4725,
4733 og 4795

Henning Skumsvoll

ordf. for kap. 1732, 1734, 4732
og 4734

Per Ove Width

ordf. for kap. 1716, 1719, 1760, 4719
og 4760

Signe Øye

ordf. for kap. 451, 1710, 1791, 3451,
4710 og 4799

Vedlegg 1**Ordninger i tilknytning til verneplikten**

I det etterfølgende gis en oversikt over de bestemmelser som gjøres gjeldende for verneplikten i 2008. Dette er i hovedsak en sammenfatning av tidligere vedtaksposter for ordninger som vil bli videreført uten nevneverdige endringer. For detaljene i vedtaksformuleringene vises det til Innst. S. nr. 7 (1989-90) og St.prp. nr. 1 (1989-90). Senere tids ordninger er anført med budsjettåret i parentes.

Ordninger i tilknytning til førstegangstjenesten

Det forutsettes at tjenestetidsreduksjonene ikke vil få konsekvenser for beredskap eller svekke rekrutteringsgrunnlaget for flernasjonale fredsoperasjoner. Eventuelle utdanningsmessige svakheter skal det i størst mulig grad tas hensyn til ved mobiliseringsfordeling av mannskapene, f.eks. ved at de overføres til Heimevernet.

Særordninger

Arbeidsledige har prioritet ved innkalling til førstegangstjeneste (1990).

Personell med eneomsorg for barn gis utsettelse med førstegangstjenesten så lenge denne status vedvarer og inntil utløpet av det år den vernepliktige fyller 33 år (1991).

Personell som driver selvstendig husdyrhold gis under særskilte vilkår utsettelse med førstegangstjenesten så lenge denne status vedvarer og inntil utløpet av det år den vernepliktige fyller 33 år (1998).

Fellesbestemmelser

Til hjelpetjeneste i tilknytning til repetisjonstjeneste og etterutdanningskurs kan det kalles inn vernepliktige, som ikke er mobiliseringsdisponert til militær avdeling eller ved Forsvarets fellesinstitusjoner.

Vernepliktig personell (befal og menige) som er mobiliseringsdisponert ved staber eller avdelinger, og som det er påkrevet å trene eller å øve hvert år, kan kalles inn til kort repetisjonstjeneste/kurs hvert år.

Vernepliktig og utskrevet befal kan innkalles til etterutdanningskurs av inntil tolv dagers varighet. Hæren kan kalle inn vernepliktig og utskrevet befal som sier seg villige til sjefsstillinger og forutbestemte nøkkelstillinger på lavere og midlere nivå, til etterutdanningskurs av inntil fem ukers varighet (1996).

Innkallinger for repetisjonstjeneste/-kurs skal skje innen rammen av det totale antall dager og antall ganger som er fastsatt for slik tjeneste.

Leger, tannleger, veterinærer, farmasøyter, psykologer, teologer og studenter i disse fag som har gjennomført tolv måneders førstegangstjeneste, kan innkalles til 90 dages tjeneste ved stab eller avdeling. Leger kan alternativt gjøre tjeneste ved styrker i utlandet hvor Norge deltar. (2000).

Teologer som har gjennomført 15 måneders førstegangstjeneste kan pålegges repetisjonstjeneste tre ganger (1995).

Vernepliktig personell som gis utsettelse med sin tjeneste, kan kalles inn til avtjening av resttjeneste ved andre avdelinger, uansett rulleførende enhet og om nødvendig i annen budsjettermin.

I tillegg til repetisjonstjenesten kan vernepliktig og utskrevet befal, menige spesialister og spesielle faggrupper for en mindre del av den enkelte avdelings organisasjonsplan i krig gis inntil ti dagers tjeneste. Befal og spesialister i Heimevernet kan gis inntil tre dagers tjeneste.

Felles øvre grense for samlet ordinær tjenesteplikt er 19 måneder.

Vedlegg 2**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til forsvarskomiteen, datert 7. november 2007****St.prp. nr. 1 (2007-2008) - svar på spørsmål fra forsvarskomiteen**

Det vises til brev av 30. oktober 2007 med 10 spørsmål i forbindelse med forsvarskomiteens behandling av St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Svar på spørsmålene følger vedlagt.

Svar på spørsmål fra Forsvarskomiteen av 30. oktober 2007 i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2007-2008)***Spørsmål 1***

Hva er status for det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid mellom Norge og Island på bakgrunn av

den nylig underskrevne MoU? Hvilke konkrete aktiviteter og tiltak ser departementet for seg i 2008 som et resultat av den inngåtte samarbeidsavtalen?

Svar:

Norge og Island undertegnet 26. april 2007 en MoU som gir rammene for et utvidet bilateralt sikkerhetspolitisk samarbeid mellom partene, og som bl.a. innebærer at øvingsaktivitet vil bli lagt til dette interesseområdet. Avtalen faller naturlig innenfor regjeringens nordområdesatsing.

Et stadig økende aktivitetsnivå i dette strategisk viktige området berører både norske og islandske interesser. Samarbeid i denne form blir derfor viktigere i årene

fremover, i takt med økt fokus på ressurssspørsmål og energisikkerhet. Økt trafikk gjennom de nordlige seilingsleder tilsier også et styrket behov for maritim årvåkenhet. Regjeringen anser det som viktig å anspore andre NATO-land, ikke minst i vårt eget nærrområde, til økt engasjement for å møte de nye utfordringene i nord.

I kjølvannet av avtalen har det så langt vært gjennomført både øvelser og møter med basis i samarbeidsavtalen. Island inviterte til øvelse Nordic Viking 07 (NV 07) på Keflavik i august hvor Norge deltok med F-16 kampfly og Orion maritime luftovervåkingsfly i tillegg til spesialstyrker. Øvelsen omfattet i tillegg deltagelse fra USA, Danmark, Storbritannia og Latvia. Fra norsk ståsted var NV 07 en suksess. Denne type øvelser samsvarer godt med våre intensjoner om at aktiviteter som dette bør tilstrebes gjennomført i en multilateral ramme gitt at det gir bedre utbytte enn rent bilaterale øvelser.

Iht. MOU-en tas det sikte på å gjennomføre halvårslige konsultasjoner på embetsnivå mellom de berørte departementer. Det første møtet ble avholdt i Reykjavik 1. oktober 2007.

Av konkrete aktiviteter og tiltak i 2008 vil man vurdere muligheten for å kunne tilby støtte til opplæring av islandsk radarpersonell som betjener deres luftovervåkningssystem - *Iceland Air Defence System (IADS)* - i regi av Luftforsvaret fra neste høst.

I tillegg planlegger Norge å delta under neste øvelse på Island i Nordic Viking-serien (NV 08), som gjennomføres i september 2008. Utover dette vurderes også mulighetene for samarbeid innenfor kystvaktstjenesten.

Fra norsk side legges det til grunn at samarbeidsaktivitetene med Island ikke skal medføre betydelige ekstrautgifter, bl.a. ved at aktivitetene skjer som ledd i øvings- og treningsvirksomhet som likevel skal finne sted.

Spørsmål 2

I St.prp. nr. 1 (2007-2008), side 30 skriver man at "de utilstrekkelige bevilgningene til materiellinvesteringer medfører i betydelig grad forsinkelser i videreutvikling og fornyelse av forsvarsstrukturen". Departementet bes redegjøre for de forsinkelser man her sikter til og fremdriftsplanene for større materiellinvesteringer.

Svar:

Sitatet i spørsmålet er hentet fra et avsnitt i budsjetteksten som både beskriver endringene fra 2007 og samlet status for inneværende langtidperiode: *"Budsjettet for materiellinvesteringer reduseres med 3,7 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2007 og vil for 2008 være ca. 1,9 mrd. kroner og for perioden 2005-2008 ca. 4 mrd. kroner under det som er lagt til grunn for gjeldende langtidplan. De utilstrekkelige bevilgningene til materiellinvesteringer medfører i betydelig grad forsinkelser i videreutvikling og fornyelse av forsvarsstrukturen."* I inneværende langtidplan ble det lagt opp til en meget ambisiøs opptrapping av materiellinvesteringsevnen, bl.a. på grunn av et meget betydelig akkumulert etterslep på dette området fra for-

rige langtidperiode (2002-2005). Det har vist seg krevende å følge opp disse ambisjonene fullt ut, også fordi det tar tid å omstille investeringsorganisasjonen til et betydelig høyere omsetningsnivå. Materiellinvesteringer er likevel prioritert høyt også i 2008, og det er totalt avsatt om lag 7,7 mrd. kroner innenfor kapittel 1760, post 45 til dette formålet. I perioden 2005-2008 er det samlet foreslått bevilget i underkant av 1 mrd. kroner mer til materiellinvesteringer enn i perioden 2002-2005.

Det lavere materiellinvesteringsnivået enn forutsatt har i inneværende periode medført at enkelte prosjekter er blitt skjøvet ut i tid slik at noe nytt materiell tilføres strukturen senere enn planlagt. I tillegg til disse forskyvningene kommer uforutsette utfordringer forbundet med å omsette tildelte investeringsmidler så raskt som ønskelig. Disse utfordringer har sin årsak både i leverandørforsinkelser og i lavere gjennomføringshastighet i de organisasjonene i Forsvaret som planlegger og gjennomfører investeringsprosjektene. Tiltak er iverksatt både i departementet og i Forsvaret for å øke omsetningsevnen.

Det har pågått en omfattende modernisering av soldatutrustningen i Hæren de senere årene med anskaffelser av nye håndvåpen, personlig bekledning og utrustning. Avdelinger som tjenestegjør i operasjoner i utlandet, har prioritet på materiell som anskaffes, og da spesielt materiell som øker sikkerheten til våre styrker. Bl.a. er det anskaffet jammere mot eksplosiver som er plassert langs veier, og det investeres i pansrede personellkjøretøyer. I tillegg er stridsvogn Leopard 2 innført. Imidlertid er det fortsatt behov for betydelig materiellmessig fornyelse i Hæren, bl.a. innenfor områdene indirekte ildstøtte, modernisering av stridsvognene, anskaffelser av flere pansrede kjøretøyer i tillegg til fortsatt modernisering av soldatenes bekledning og utrustning.

Av andre områder som er blitt berørt, kan nevnes logistikkområdet (sanitet og ARBC-beskyttelse), etterretning og overvåkning (ubemannede luftfarkoster er utsatt, og materiell til elektronisk krigføring er så langt ikke anskaffet), havgående logistikkfartøy til fregattene og informasjonsinfrastrukturen.

Betydningen av de bevilgningsmessige utfordringene innenfor materiellinvesteringsområdet er blitt midlertidig redusert ved forsinket innføring av nye fregatter og maritime helikoptre, som har ført til lavere utbetalinger enn planlagt i inneværende planperiode. Det foreslåtte bevilgningsnivået for 2008 sikrer således gjennomføring av pågående prosjekter som nye fregatter, nytt sjømålsmissil, nye transportfly, oppdatering av maritime overvåkingsfly, oppdatering av ubåter, nye maritime helikoptre, nye pansrede kjøretøyer, oppdatering av F-16 kampfly med mer. Samtidig gis det rom for igangsetting av flere nye og viktige prosjekter for å fortsette den utstyrmessige fornyelsen av Hæren og Heimevernet, samt Forsvarets informasjonsinfrastruktur. Behovet for fortsatt fornyelse i årene som kommer, er betydelig, samtidig som utbetalinger til fregattene og de maritime helikoptrene vil pågå også etter 2008. Dette øker utfordringene i neste langtidperiode.

Regjeringen vil i den kommende langtidsplanen, som legges frem for Stortinget i vårsesjonen 2008, gjennomgå helheten i Forsvarets utvikling og gi en anbefaling når det gjelder den videre utviklingen av Forsvaret. Dette innebærer en beskrivelse av strukturens fremtidige kapasitetsbehov med tilhørende investeringer. I St.prp. nr. 1 (2007-2008) er det også gitt en nærmere omtale av de større pågående godkjente prosjektene og de prosjektene som er fremlagt for Stortingets godkjenning. Tilsvarende vil de konkrete fremdriftsplaner for nye større prosjekter bli omtalt i de kommende årlige proposisjoner.

Spørsmål 3

Komiteen viser til at departementet har besluttet å ikke gjennomføre øvelsen Cold Response i 2008, og ber om en grundigere redegjørelse for bakgrunnen for denne beslutningen. I tillegg bes det redegjort for de reelle besparelsene forbundet med å ikke avvikle øvelsen.

Svar:

Etter anbefaling fra forsvarssjefen vil øvelse *Cold Response 2008* ikke bli gjennomført. En årsak til at øvelsen ikke gjennomføres er bl.a. at Forsvarsdepartementet og forsvarssjefen prioriterer gjennomføringen av Økonomiprojektet i LOS-programmet i Forsvaret. Økonomiprojektet er av avgjørende betydning for å gjennomføre den pågående fornyelsen av Forsvaret. Det har som ambisjon å gi Forsvaret en komplett elektronisk basert løsning for virksomhetsstyring, herunder full understøttelse for forsyningstjeneste, inklusive horisontal samhandel, lagerhold og materiellregnskap. Budsjettoverskridelsene i 2004 og Riksrevisjonens merknader til Forsvarets regnskaper understreker nødvendigheten av å gjennomføre et slikt prosjekt uten opphold.

Øvelse *Cold Response* ville, hvis gjennomført samtidig med innføringen av Økonomiprojektet, trukket på mange av de samme ressursene i en periode som er avgjørende for Økonomiprojektet. Økonomiprojektet er planlagt innført i april 2008, og det ville være deler av det samme personellet i Forsvarets logistikkorganisasjon som skal legge inn og rette data, få opplæring og stå for innføringen av prosjektet, som skulle støttet vinterøvelsen. Totalt dreide det seg om ca. 1 000 personell som var omfattet av både innfasingen av Økonomiprojektet og *Cold Response 2008*. I tillegg ville øvelsen ha medført omfattende bevegelser av materiell samtidig som nytt materiellregnskap innføres. Dette ville ha innebåret en betydelig risiko for gjennomføringen av Økonomiprojektet og kontroll med materiellet.

I tillegg vil Forsvarsdepartementet og forsvarssjefen, pga. kostnadsutviklingen forbundet med større øvelser, se nærmere på syklusen for disse.

Fordi øvelsen ikke gjennomføres er forsvarsgrenene tilført ekstra øvingsmidler på 110 mill. kroner, som til en viss grad kompensierer for bortfallet av øvelsen. For de utenlandske avdelingene som hadde planlagt med deltagelse på *Cold Response* i 2008, er det gitt tilbud

om alternativ vintertrening i Norge. Spesielt for de britiske og nederlandske styrkene på trening i Norge vil det bli gjennomført en feltøvelse. I tillegg vil vertslandsstøtten til utenlandske avdelinger som kommer på trening til Norge, gjennomføres som planlagt.

Cold Response var beregnet å koste omtrent 342 mill. kroner i 2008. Øvelse *Cold Response 2007* kostet i overkant av 300 mill. kroner.

Spørsmål 4

Departementet bes redegjøre for Hærens status ved utgangen av 2007 i forhold til den vedtatte opptrappingsplanen, samt estimert status ved utgangen av 2008. I hvilken grad anser departementet det som realistisk at man er i stand til å oppfylle de vedtatte målene?

Svar:

Det har vært en betydelig økning av antall personell i Hæren siden regjeringen Stoltenberg II tiltrådte. Økningen siden begynnelsen av 2006 utgjør mer enn 40 pst. ved utgangen av 2007. I antall betyr dette at Hæren har økt fra 2 150 til om lag 3 100 årsverk ved inngangen til 2008. Hæren har årlig ca. 4 200 vernepliktige inne til tjeneste. Budsjettforslaget for 2008 viderefører årsverksforbruk og antall vernepliktige på dette nivå.

Hæren har de senere år hatt betydelige leveransekrav, spesielt mht. bidrag til operasjoner i utlandet. Effekten er at belastningen på Hæren generelt har vært stor, mens den på medarbeidere i små fagmiljøer er meget stor.

Materiellmessig har også Hæren utfordringer da materiell i 2007 og foregående år er blitt prioritert til løpende leveranser. Regjeringen foreslår derfor å gi Hæren betydelig prioritet i 2008, også innenfor en rekke materiellinvesteringsprosjekter, for samlet sett å kunne sikre videre oppbygging mot de mål som er satt for inneværende langtidsperiode. Det har de senere år pågått en omfattende modernisering av soldatutrustningen i Hæren, med anskaffelser av nye håndvåpen, personlig bekledning og utrustning. Videre er det foretatt anskaffelser i spesifikt utstyr som øker sikkerheten for våre soldater i internasjonale operasjoner, f.eks. jammere mot eksplosiver plassert langs veier. En betydelig del av investeringsmidlene for Hæren har i 2007 gått til prosjekter for anskaffelse av pansrede personellkjøretøy, bl.a. M-13 og IVECO, samt innføring av stridsvogn Leopard 2. Disse tre prosjektene nærmer seg sin avslutning, og utbetalingene er i 2008 planlagt å ligge på ca. 550 mill. kroner samlet.

Fortsatt har Hæren behov for en betydelig materiellmessig fornyelse. Dette gjelder bl.a. innenfor områdene indirekte ildstøtte, modernisering av stridsvogner og anskaffelser av flere nye pansrede kjøretøy, i tillegg til fortsatt modernisering av soldatutrustning. Planfasen for fire store prosjekter avsluttes neste år (jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008) side 110), og det er planlagt å legge disse frem for Stortinget for godkjenning i 2008. De fire prosjektene er: Oppgradering av Leopard 2 stridsvogn, Middelstungt enhetlig panserkjøretøy, Pansret

stridsoppklaringssystem og Landbasert, indirekte ildstøtte. Det er for tidlig å konkretisere de endelige kostnadsrammer for disse fire prosjektene, da de for tiden er underlagt ekstern kvalitetssikring. Prosjektene er store og kompliserte, og vil kreve en betydelig del av investeringsmidlene de kommende år. Totalt planlegges det investert for i størrelsesorden 830 mill. kroner i landsystemer i 2008.

Det er også utfordringer innenfor EBA-området, mht. tilstrekkelig kvarter/boliger for befal og vervede, fasiliteter for vedlikehold og lagring av materiell i daglig bruk (f.eks. flerbrukshaller) samt tilpasning og modernisering av skyte- og øvingsfelt. Igangsatte prosjekter, som eksempelvis flerbrukshallene på Setermoen og Skjold og befalsforlegninger på Rena, vil bedre denne situasjonen.

En dimensjonerende ambisjon for Hæren, å gjøre Brigade Nord deployerbar for alle typer internasjonale operasjoner, vil ikke nås fullt ut i inneværende periode, og kan derfor først realiseres i neste langtidsperiode.

Spørsmål 5

Det vises til de vedtatte styrkemål for Heimevernet. Departementet bes redegjøre for status for oppfyllelsen av disse.

Svar:

Regjeringen legger stor vekt på at kvalitetsreformen i Heimevernet videreføres. Bemanningen av det nye Heimevernet har vist en jevn økning fra år til år i inneværende langtidsperiode. Forsvarsdepartementet er, selv om enkelte del-målsettinger er skjøvet noe ut i tid, så langt fornøyd med utviklingen av HV.

Heimevernets nye organisasjon er på plass, oppsetningsplan for innsats-, forsterknings- og oppfølgingsstyrker er godkjent og realisert, og treningssenter for Sjøheimevernet er etablert. I tillegg har ledelsesapparatet (distriktsstaber, innsats- og forsterkningsstyrkekommandoer) oppnådd full operativ kapasitet.

Heimevernets fokus vil i 2008 være rettet mot trening av alle styrke kategorier, med prioritet til å realisere full operativ kapasitet for innsatsstyrkene innen utgangen av året. For de øvrige styrke kategoriene - forsterknings- og oppfølgingsstyrker - vil dette nivå først kunne nås i begynnelsen av neste langtidsperiode. For forsterknings- og oppfølgingsstyrkene vil minimum 50 % av styrken inneha full operativ kapasitet ved utgangen av 2008, mens det vil igangsettes reorganisering av Sjøheimevernets struktur. I tillegg gis materiellinvesteringer til Heimevernet høy prioritet i 2008, med planlagte investeringer i størrelsesorden 450 mill. kroner.

Regjeringen vil også utvide ordningen med bruk av frivillige HV-soldater for å støtte forsvarsgrenenes deltagelse under operasjoner i utlandet. Nyordningen er basert på at frivillige HV-soldater oppsettes i egne enheter innenfor HVs oppgavespekter, for deretter eventuelt å bli overført til forsvarsgrenene for tjeneste i operasjoner. Dette vil også bidra til å redusere slitasjen på personellet i andre forsvarsgrener.

Spørsmål 6

I St.prp. nr. 1 (2007-2008), skriver man at "det vil være nødvendig med en viss reduksjon i trenings- og øvingsnivået for forsterknings- og oppfølgingsstyrkene" i Heimevernet. Departementet bes redegjøre for de planlagte reduksjoner i øvingsaktiviteten.

Svar:

I forbindelse med kvalitetsreformen har generalinspektøren for Heimevernet og forsvarssjefen prioritert å nå full operativ kapasitet for Heimevernets innsatsstyrker fremfor oppfølgings- og forsterkningstyrkene (F- og O-styrkene). Ca. 75 pst. av innsatsstyrkene vil være trent og fullt oppsatt ved utgangen av 2007, mens det planlegges med full operativ kapasitet for alle innsatsstyrkene ved utgangen av 2008. For forsterknings- og oppfølgingsstyrkene planlegges ca. halvparten å gjennomføre trening i 2008, noe som medfører at oppnåelse av full operativ kapasitet for den resterende del av Heimevernets F- og O-styrker skyves til neste langtidsperiode.

Spørsmål 7

I St.prp. nr. 1 (2007-2008) skriver man at "Sett i et lengre perspektiv bekrefter det samlede sett av utfordringer på drifts- og investeringssiden at dagens forsvarsstruktur er for stor i forhold til ressurstilgangen." Er det slik å forstå at departementet oppfatter dagens budsjettnivå som konstant?

Svar:

Den aktuelle formulering reflekterer det forhold at dagens forsvarsstruktur ikke kan videreføres på lengre sikt med utgangspunkt i en videreføring av dagens budsjettnivå. Denne langsiktige utfordringen er tidligere beskrevet nærmere i siste kapittel av St.prp. nr. 42 (2003-2004), som grunnlag for beslutningen om inneværende langtidsplan. Formuleringen er ikke et uttrykk for at departementet har tatt stilling til eller foregriper hvilket budsjettnivå som bør legges til grunn for den fremtidige utviklingen av Forsvaret. En vedvarende hovedutfordring er å sørge for en mest mulig forutsigbar balanse mellom Forsvarets oppgaver, ambisjonsnivå og ressurstilgang. Dette er spørsmål regjeringen tar på alvor og vil ha fokus på i arbeidet med neste langtidsplan, med sikte på å anbefale helhetlige grep som gir et robust fundament for en videreutvikling av et forsvar som er i størst mulig grad av økonomisk og funksjonell balanse.

Spørsmål 8

Departementet bes gjøre rede for årsaker til og konsekvenser av den forsinkede innføring av NH-90 helikoptre, samt status for prosjektet. Når forventer departementet at helikopteret er operativt for det norske forsvaret?

Svar:

Det er tre hovedårsaker til at forsinkelser i anskaffelsen av NH-90-helikoptrene har oppstått. For det første er det store utfordringer med hensyn til sertifisering av

NH-90 grunnversjoner. Den maritime versjonen, *NATO Frigate Helicopter* (NHF), som Norge har bestilt, er ennå ikke kvalifisert eller levert til noen av nasjonene. Leverandøren, *NATO Helicopter Industries* (NHT), har fremmet forslag til ny leveringsplan på bakgrunn av kvalifiseringsproblemene. Dette er forhold som også berører de norske helikoptrene.

For det andre er det utfordringer knyttet til design av nasjonale tilpasninger. Leverandøren har hatt problemer med å oppfylle kontraktskravene, noe som har ført til at vi fremdeles ikke har godkjent design på viktige systemer som bla. utvendige flåter, redningsheis og systemet for elektronisk krigføring (EK).

For det tredje er det utilfredsstillende kvalitet på forslag til løsninger og dokumentasjon fra leverandøren. Dokumenter må avvises, og det må brukes ressurser på å gjennomgå revisjoner gjentatte ganger før de får tilstrekkelig kvalitet.

Leverandøren har ansvaret for samtlige forsinkelser som er nevnt. Forsinkelsene har medført en belastning på Forsvaret logistikkorganisasjons ressurser som er langt utover det en kunne forvente, og over en mye lengre periode enn planlagt.

Status for prosjektet er at det nå er en 4-års forsinkelse i forhold til kontraktens leveringsplan. Dette innebærer at første norske helikopter tidligst leveres i september 2009. Av de grunner som er nevnt over, er det risiko for at leveringen blir ytterligere forsinket. Forsvarsdepartementet følger imidlertid dette tett opp overfor leverandøren for å sikre at dette ikke skjer. Prosjektet forventes likevel å bli gjennomført innenfor vedtatt kostnadsramme.

De kostnadmessige konsekvenser av forsinkelsen er først og fremst knyttet til behovet for å opprettholde operative Lynx-helikoptre til Kystvakten. På grunn av disse helikoptrenes tekniske levetid, må gjenværende antall flytimer for Lynx spres over et større antall år enn planlagt, noe som gir redusert tilgjengelighet på helikoptre til Kystvakten i 2008.

Basert på nåværende leveringsplan vil en initiell operativ kapasitet med 2 besetninger på NH-90-helikoptre i kystvaktrollen først være tilgjengelig i 2011. Tilsvarende kapasitet til fregattene vil tidligst være tilgjengelig i 2012. Full operativ kapasitet for alle fregattene kan neppe forventes før i 2015.

Personellsituasjonen i selve prosjektet er tilfredsstillende. Forsinkelsen har imidlertid medført at Forsvaret har utfordringer knyttet til å beholde teknisk og operativt personell for å operere fregatthelikoptrene. Usikkerhet knyttet til fremtidig basemønster har forsterket denne utfordringen ved basen på Sola.

Spørsmål 9

I St.prp. nr. 1 (2007-2008) vises det til at Norge i mars 2006 undertegnet en samarbeidsavtale med EDA som gir Norge adgang til å delta i byråets programmer og prosjekter. Departementet bes redegjøre for hvilke programmer og prosjekter Norge deltar i, samt hvilke erfaringer og forventninger departementet har for samarbeidet med EDA.

Svar:

Norge og EDA har inngått en samarbeidsavtale (Administrative Arrangement - AA) som gir Norge betydelig innsyn i ED As arbeid, og adgang til deltagelse i konkret og avgrenset virksomhet av betydning for norsk militær kapasitetsutvikling.

Det er for tidlig å trekke klare konklusjoner med hensyn til erfaringer og forventninger til det videre samarbeidet med EDA. Samarbeidsavtalen gir Norge en nødvendig og viktig mulighet til å delta i konkrete initiativer for militær kapasitetsutvikling i samarbeid med nære partnere i Europa. EDA vil være det sentrale forum for slikt samarbeid, men har så langt lyktes best innenfor forsknings- og teknologiområdet, blant annet basert på arv fra den tidligere *Western European Armaments Organisation (WEAO)*. Det er følgelig på dette området at avtalen har hatt mest å si for Norge, selv om våre rettigheter er færre og vår deltakelse mindre omfattende enn i WEAO, hvor vi var medlem og dermed likestilt med de øvrige landene.

Det er en klar utfordring at Norge, som ikke-medlem av EU, ikke er representert i EDAs styrende organer. I tillegg til forsknings- og teknologiprojektene, har EDA tatt flere initiativer som på sikt kan lede til felles materiellanskaffelser, tettere industrielt samarbeid og mer omfattende flernasjonalt militært samarbeid som også er i tråd med norske behov og interesser. Disse initiativene er foreløpig i for tidlig fase til at Norge kan delta.

Norges nåværende deltakelse i EDAs prosjektvirksomhet er knyttet til forsknings- og teknologiutviklingsområdet, hvor Forsvarets forskningsinstitutt og norsk industri deltar i teknologiutviklingsprosjekter innen sensor- og nettverkssystemer, rombaserte overvåkningssystemer, ubemannede luftfarkoster, undervannssystemer og systemer for beskyttelse mot masseødeleggelsesvåpen og andre ukonvensjonelle trusler.

Forsvarsdepartementet vil i tiden som kommer arbeide videre for at de begrensningene som følger av vår status i forhold til EDA, kan kompenseres gjennom et best mulig gjensidig samarbeid basert på en aktiv holdning og konstruktive bidrag fra norsk side.

Spørsmål 10

I St.prp. nr. 1 (2007-2008) skriver man at hovedutfordringen for Sjøforsvaret i 2008 vil være å sikre personell og kompetanse til Sjøforsvarets godkjente struktur med fokus på bemanning av nye fartøyer. De tiltak og planer departementet skisserer for å nå dette målet er trukket i betydelig tvil av Riksrevisjonen i Dok. 1 (2007-2008). Hvilke konkrete tiltak har departementet iverksatt for å sikre personell og kompetanse til Sjøforsvaret, og hvordan stiller departementet seg til Riksrevisjonens kritikk?

Svar:

Status for bemanning av fregattene er at KNM Fridtjof Nansen og KNM Roald Amundsen seiler fullt bemannet. Personellet som skal bemanne tredje fartøy, KNM Otto Sverdrup, gjennomgår kursing og vil bli klar til å gå om bord ved levering, tentativt i april 2008.

Treningscenteret, som skal stå for undervisning av personellet, har hatt lav bemanning og har derfor hatt begrenset kapasitet. På grunn av dette har det vært behov for å kjøpe flere kurs eksternt. Sjøforsvaret er i ferd med å bemanne opp treningscenteret for å forestå spesifikk utdanning til de nye fregattene.

Det foreligger detaljerte utdanningsplaner for å dekke personell- og kompetansebehovet til fregattene. Sjøforsvaret har blant annet endret sitt utdanningssystem slik at fartøyene sikres tilstrekkelig personell med

riktig fagkompetanse. Kvoteene for opptak ved Sjøkrigsskolen er økt ift. 2006.

Fregattvåpenets personell er etterspurt i arbeidslivet. Det er liten grunn til å tro at avgangen til det sivile har stoppet opp, og man må være forberedt på at dette kan føre til utfordringer ifm. bemanningen av fartøyene også i fremtiden.

Forsvarsdepartementet tar Riksrevisjonens merknader alvorlig og vil følge opp de forhold som Riksrevisjonen tar opp i departementets styring og oppfølging av Forsvaret.

Vedlegg 3

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til forsvarskomiteen, datert 19. november 2007

St.prp. nr. 1 (2007-2008) - svar på spørsmål fra forsvarskomiteen

Det vises til brev av 13. november 2007 med ett spørsmål i forbindelse med forsvarskomiteens behandling av St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Svar på spørsmålet følger vedlagt.

St.prp.nr.1 (2007-2008) - spørsmål fra Forsvarskomiteen av 13. november 2007

Spørsmål

Under høringene kom det fram at ved innleie av arbeidskraft (FLO) belastes utgiftene investeringer ikke drift. Er dette tilfelle og hvorfor?

Svar:

Hovedregelen for postering av kostnader er i henhold til bevilgningsreglementet at de i størst mulig grad skal henføres til ett formål. Dette innebærer for materiellinvesteringsprosjekter at det søkes å synliggjøre alle utgifter relatert til investeringer eller større modifikasjoner opp mot gjeldende prosjektnummer på kapittel 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg.

I de tilfeller der verksteder i FLO utfører arbeid knyttet til større modifikasjoner, og disse oppdragene er definert og finansiert som egne investeringsprosjekter, belastes disse utgiftene kapittel 1760. Dette prinsippet følges uavhengig av om personellet som utfører arbeidet er fast ansatt i FLO eller innleid.

Dette gjøres i tråd med de retningslinjer departementet har gitt ut med bakgrunn i bevilgningsreglementets § 5.2, og gjør at de totale kostnadene knyttet til et investeringsprosjekt synliggjøres.

Vedlegg 4

Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til forsvarskomiteen, datert 20. november 2007

St prp nr 1 (2007-2008) - Spørsmål fra Forsvarskomiteen

Jeg viser til brev av 15. november fra Forsvarskomiteen der det rettes følgende spørsmål til Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap:

- Komiteen ber departementet gi en mer spesifikk beskrivelse av prioriteringer, status og måloppnåelse innen dette kapitlet. Hvordan fordeles alle ordinære driftsutgifter og investeringer for DSB med underliggende driftsenheter, herunder Sivilforsvaret og skoler, under dette kapitlet?*
- Hva er status for Sivilforsvaret når det gjelder vedtatt sivilforsvarsstruktur i forhold til tildelte ressurser, mannskap og øvingsdirektiv?*

Svar på spørsmål nr. 1:

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) er på vegne av Justisdepartementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Direktoratet understøtter også Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle. Direktoratet representerer et bredt faglig miljø, så vel innen forebygging som ved innsats for å legge til rette for at samfunnet kan møte store og sammensatte hendelser. Direktoratet skal bidra til å styrke samfunnssikkerheten og krisehåndteringsevnen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs, underlagt DSB, som bistår nød- og redningsetatene ved

større ulykker og hendelser (større branner, flom og søk etter savnede personer).

DSB omfatter i tillegg til hovedkontoret i Tønsberg 20 sivilforsvarsdistrikter, fem sivilforsvarsleire, fem skoler og fem regionkontorer for eltilsyn. DSB utøver opplæringsvirksomhet ved fem skoler; Norges Brannskole, Sivilforsvarets tre beredskaps- og kompetansesentre og Nasjonalt utdanningssenter for samfunnsikkerhet og beredskap (NUSB).

Departementet styrer DSB med underlagte ledd på bakgrunn av de mål som er formulert for virksomheten

i St.prp. nr. 1, samt tildelingsbrev. Kostnadsfordelingene internt i direktoratet fastsettes av DSB. DSB har følgelig ansvar for å fastsette fordeling av budsjett for 2008 til de underordnede driftsenhetene under kap. 451. Som ledd i arbeidet med å besvare ovennevnte spørsmål har jeg hentet inn en oversikt som viser til fordelingen av 2004 og 2007 budsjettet på kap. 451. Jeg antar dette kan gi et bilde på fordelingen under kap. 451.

Fordeling budsjett 2007 kap 451 - mill kr	2004	Andel	2007	Andel
Stabsavd og felleskostnader	85,9	17,5%	93,1	18,6%
Utredning og nasjonal beredskap	33,4	6,8 %	43,7	8,7 %
Brann, redning, sivilforsvar	287,9	58,7%	282,8	56,5 %
- herunder sivilforsvar	227,6	46,4 %	219,3	43,8 %
Forebygging og elsikkerhet	58,9	12,0 %	54,1	10,8%
Næringsliv og farlige stoffer	24,3	5,0 %	26,9	5,4 %
Sum bto budsjett DSB *	490,5	100,0 %	500,7	100,0 %

* Post 22 Flytteutgifter er holdt utenom

Sivilforsvaret har i 2007 en budsjetttramme på ca 219 mill kroner. I tillegg kommer andel av felleskostnader slik at samlet sett utgjør Sivilforsvaret om lag halvparten av DSB budsjetttramme på kap 451. Det må bemerkes at Brann, redning og sivilforsvar hadde høyere kostnader i 2004 som følge av omorganiseringen av Sivilforsvaret fra 40 til 20 distrikter. I forbindelse med omorganiseringen var det ekstra kostnader knyttet til bla overtallighet i antall medarbeidere og doble husleier. Reell andel av budsjettet er dermed praktisk talt den samme i 2004 som i 2007.

Økningen i felleskostnader kommer i hovedsak av økt grad av sentralisering av funksjoner som IKT, anskaffelser, regnskapsførsel mv. Dette er kostnader som tidligere lå på de øvrige virksomhetsområdene.

Fordelingen av budsjettet er ellers påvirket av at DSB har et inntektskrav på kap. 3451 som i 2007 er på 105 mill. kroner. Dette inntektskravet forutsetter tilsvarende tilsyns- og kontrollaktiviteter i direktoratet, og kostnadene kan dermed ikke uten videre reduseres uten at dette får konsekvenser for inntektskravet.

Vedlegg 5

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til forsvarskomiteen, datert 28. november 2007

St.prp. nr. 1 (2007-2008) - svar på spørsmål fra forsvarskomiteen

Det vises til brev av 20. november 2007 med ett spørsmål i forbindelse med forsvarskomiteens behandling av St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Svar på spørsmålet følger vedlagt.

Svar på spørsmål 2:

Etableringen av DSB innebar flere parallelle og krevende omstillingsprosesser. Omorganisering av Sivilforsvaret har vært helt sentral i denne perioden. Sivilforsvarets organisasjon ble endret fra 40 kretser og tre skoler til 20 sivilforsvarsdistrikter, hvorav tre med skolefunksjon. I løpet av omstillingen er Sivilforsvaret nedbemannet med 55 årsverk, slik Stortinget har bestemt.

For DSB har hovedprioriteringen vært å følge opp at Sivilforsvaret skal være i stand til å levere i form av operativ innsats ved store hendelser.

Som det vises til i St.prp. nr. 1 (2007 - 2008) er det utarbeidet forslag til ny styrkestruktur for Sivilforsvaret. Forslaget er til behandling i departementet og det tas sikte på nærmere omtale om Sivilforsvaret i den kommende stortingsmelding om samfunnsikkerhet. I denne sammenheng vil blant annet behov for modernisering av utstyr, materiell og utdanning - og øvingsvirksomhet bli drøftet.

Spørsmål

Har FLO/TV inntil nå vært unntatt fra interneffektivisering?

Svar:

Ved behandlingen av Innst. S. nr. 234 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 42 (2003-2004), understreket Stortinget at

en videre effektivisering av virksomheten i FLO ville være av avgjørende betydning i det videre moderniseringsarbeidet i Forsvaret, og at det var av overordnet betydning å raskt nå de omstillingsmål som var satt for FLO. Stortinget sluttet seg samtidig til at det skulle tas sikte på at Forsvarets logistikkorganisasjon, avdeling for tungt vedlikehold (FLO/TV), skulle omorganiseres til et statlig/privateid aksjeselskap, skilt ut fra Forsvarets organisasjon.

FLO/TV ble på denne bakgrunn gitt i oppdrag å tilpasse og effektivisere virksomheten slik at verkstedene ble konkurransedyktige i forkant av en omgjøring til aksjeselskap. Stortinget besluttet imidlertid ved behandlingen av Innst. S. nr. 137 (2004-2005), jf. Dok. nr. 8:37 (2004-2005), at de seks verkstedene tilknyttet FLO/TV skulle opprettholdes og gis nødvendige oppdrag for å sikre driften inntil endelig avklaring om organisasjonsform var behandlet i Stortinget. Dette la noen begrensninger på hvor mye effektiviseringsgevinster det i en periode var mulig å realisere. FLO/TV har imidlertid ikke vært unntatt fra interneffektivisering.

Den sittende regjeringen igangsatte så - kort tid etter at den overtok - et kvalitetssikringsarbeid av de forutgående utredninger knyttet til en eventuell omdanning av FLO/TV til aksjeselskap. På bakgrunn av dette, og i samsvar med forsvarssjefens anbefaling, ble arbeidet med å omforme FLO/TV til aksjeselskap avsluttet til fordel for interneffektivisering.

Spørsmål

Hva slags tiltak er det departementet ser for seg når det gjelder det igangsatte arbeidet med å interneffektivisere FLO/TV?

Svar:

Interneffektiviseringen av FLO/TV vil bli gjennomført som en del av en større interneffektivisering av hele vedlikeholdsvirksomheten i FLO. Dette inklude-

rer, i tillegg til verkstedene i FLO/TV, også verkstedene tilknyttet FLO/Avdeling for produksjon. FLO har i samarbeid med berørte arbeidstakerorganisasjoner identifisert en rekke tiltak for å effektivisere vedlikeholdskapasitetene i FLO. De tiltakene FLO vil gjennomføre vil, slik de nå foreligger, ikke innebære noen oppsigelser, organisasjons- eller lokaliseringssendringer, og grupperer seg blant annet rundt følgende hovedpunkter:

- Forbedring av prosesser i vedlikeholdskjeden ved å forbedre samarbeidet mellom FLO/Investering, FLO/Systemstyring og verkstedene. Dette skal gjøres ved blant annet å opprette referanseverksteder med ansvar for teknisk oppfølging av utpekte materielltyper fra "vugge til grav". Det skal også utarbeides en oversikt med hensyn til hvilket vedlikehold som utføres på de ulike verkstedene i FLO. Tiltak som har til hensikt å bedre prosesser knyttet til etterforsyning av reservedeler, skal også iverksettes.
- Innføring av kvalitetsstyring og helhetlig produksjonsplanlegging ved alle verksteder med den hensikt å skape et bedre grunnlag for å maksimere prosesser og prosedyrer innenfor FLOs verkstedskapasiteter. Hensikten med dette er å sikre god styring og oppfølging av verkstedskapasitetene. Som et ledd i dette vil det bli innført tidsregistrering også ved FLO-verksteder utenom FLO/TV.
- Tilsette fast personell i stedet for å nytte innleid arbeidskraft der dette er totaløkonomisk lønnsomt. Innleid personell skal primært benyttes til å bistå ved topper eller ved spesialiserte/irregulære oppgaver.
- Investere i eiendom, bygg og anlegg for å organisere verkstedsarealer mer hensiktsmessig og dermed redusere driftskostnader.

Vedlegg 6

Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til forsvarskomiteen, datert 28. november 2007

St.prp. nr. 1 (2007-2008) - svar på spørsmål fra forsvarskomiteen

Det vises til brev av 27. november 2007 med to spørsmål i forbindelse med forsvarskomiteens behandling av St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Svar på spørsmålet følger vedlagt.

St.prp.nr.1 (2007-2008) - spørsmål fra Forsvarskomiteen av 27. november 2007

Spørsmål 1

Komiteen er gjort kjent at Stiftelsen Militærhistorisk Forum Østlandet har fremmet forslag overfor departementet om å etablere "Et museum for Forsvarets freds-

bevarende operasjoner." Hvordan stiller departementet seg til et slikt forslag?

Svar:

I Forsvarsmuseets forberedelser til grunnlovsjubiléet i 2014 er det planlagt en fornyelse av museets utstillinger. Hovedfokus for "Program 2014" vil være perioden 1945 - 2014, en epoke som blant annet omfatter Forsvarets bidrag til internasjonale fredsoperasjoner i moderne tid.

Stiftelsen Militærhistorisk Forum Østlandet har på sin side fremmet et forslag om å etablere *Et museum for Forsvarets fredsbevarende operasjoner*, som en egen utstilling i et eget lokale.

Det vil være hensiktsmessig å se disse initiativene i sammenheng. For å vurdere disse initiativene samlet og bidra til å beskrive omfanget av en eventuelt egen utstilling om Forsvarets bidrag til internasjonale fredsoperasjoner, vil Forsvarsdepartementet stille inntil kr 500 000 til disposisjon for direktøren for Forsvarsmuseet. Det forutsettes at Stiftelsen Militærhistorisk Forum Østlandet tar aktivt del i utredningen.

Spørsmål 2

Komiteen er gjort kjent med at Veteranforbundet for "Skadde i Internasjonale Operasjoner (SIOPS)" har søkt om økonomisk støtte i 2008. Har SIOPS tidligere

mottatt støtte fra Forsvaret? Hvordan ser departementet på et evt. støttebidrag til SIOPS i 2008?

Svar:

Forsvaret har i 2007 gitt støtte til SIOPS med ca kr 320 000,- til drift, veteransamling og andre prosjekter som bl a etablering av nettside.

For 2008 er det lagt opp til at støtten til drift av forbund/sekretariat og diverse prosjekter vil være kr 400 000,-. Utover dette beløpet har forbundet anledning til å søke om midler til andre oppbyggende, konkrete prosjekter.

